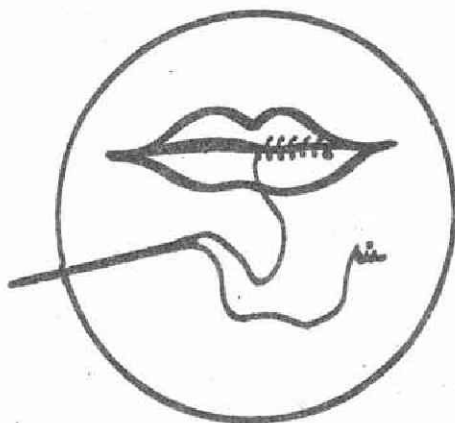

A FŐISKOLAI MAGAZIN

FŐSZERKESZTŐ: KÖNKÖLY EDIT

- AZ ÚJ FŐIGAZGATÓ: DR. SZALAY ISTVÁN.
- MIBŐL ÉLÜNK JÖVŐRE ?!?
- NEMZETISÉGI OLDAL
- OROSZ-MAGYAR LOBBY
- NOVELLA, FORDÍTÁS, KRITIKA ÉS VERSEK
/SOMOGYI MIKLÓS, MARTIN FERENC, MAKUS K.,
FÜZESSÉRY ORSOLYA, MOLNÁR IVONN, VESSZŐ LAZOS/

1990.

3.

Kelleknek köszönöm az ünnepeket
és nagyon boldog új évet
kívánok minden kedves olvasóknak!

Tülevé

A Tű a JGYTF ifjúságának lapja

Főszerkesztő: Konkoly Edit

Munkatársak: Szeberényi Gyula Tamás, Nyulasi Zsolt, Gévai Imre, Tóth Ferenc, Tóth Tamás

A szövegszerkesztést Lakos Angéla és Patyi Attila(Papa) végezte.

Felelős kiadó: JGYTF Koordinációs Bizottság

A címlapot Kovács Zoltán és Kaszti Gyula tervezte.

A lapot Lippai Tamás és Gubányi Eszter grafikái ékesítik.

Készült a Főiskola nyomdájában 500 példányban.

Lapzárta: 1990. december 13.

Még bizonytalan jövőben az a kor, amikor elmondhatjuk: némi rutinnal szerkesztjük ezt az újságot. A legelső tévedéseken azonban már túl vagyunk. Mentségünkre szól, hogy botlásainkat nem takargatjuk - hogy is tehetnénk -, hanem ezekből okulva törekszünk, hogy egyre színvonalasabb lappal tudjunk az olvasóközönség elé állni.

Az olvasó egy olyan lapot tart a kezében, amely tulajdonképpen nem létezik, hiszen írásos formában semmi sincs rögzítve, státuszunk egyelőre teljesen kuszált. Legsürgetőbb teendőnk rendezni helyzetünket kiadónkkal, a Koordinációs Bizottsággal, és a főiskolával, természetesen a teljes szellemi függetlenséget szem előtt tartva.

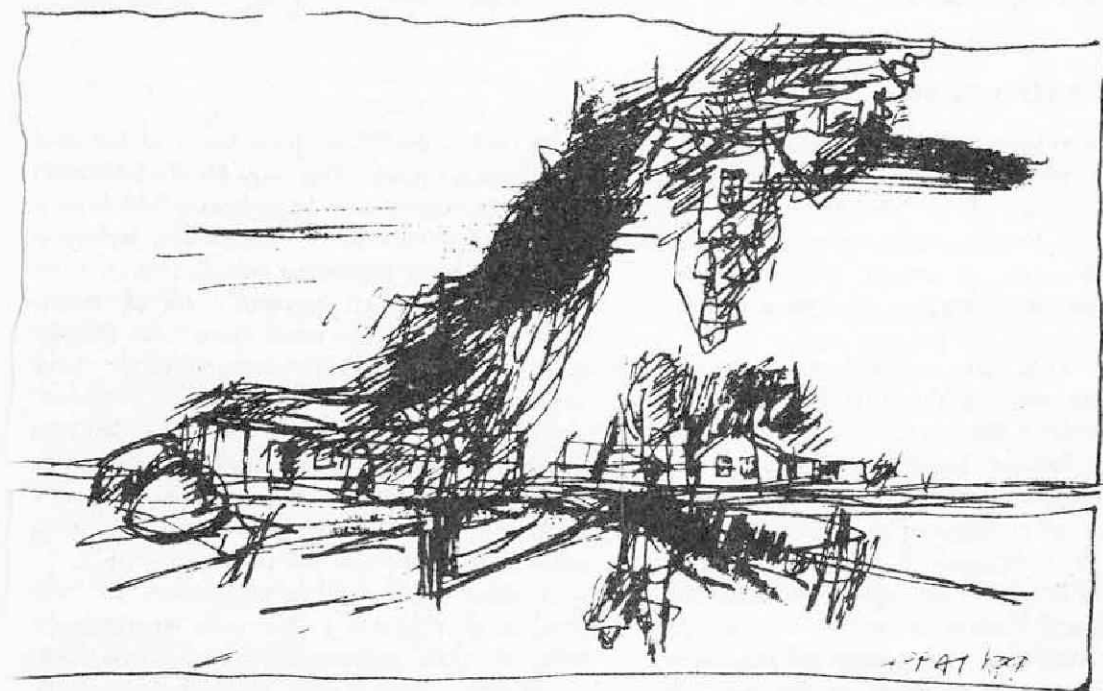
Szintén fontos a lap anyagi viszonyának tisztázása.

Jelenleg megfelelő anyagi támogatást kapunk az intézménytől, de jó volna, ha javadalmazásunk munkánk függvénye is lenne. Ezért szeretnénk elfogadható áron árusítani „A Tű-t”, hogy ne csak mint szórólap jusson a kezetekbe, visszajelzés is legyen teljesítményünk minőségéről.

Biztosan tapasztaltatok, más stílusban végezzük munkákat, mint eddig megszokott volt. Túl vagyunk az első véleménymozgósító vitán. Mindegyik fél elmondta a maga álláspontját, s mi kommentár nélkül közreadtuk valamennyit, hiszen olvasóinkat érezzük annyira felnőtteknek, hogy képesek önálló ítéletalkotásra, és a sorok közti olvasásra is.

Végősoron minden írás leginkább alkotóját minősíti, ahogy minket ez a legújabb szám.

A szerkesztőség

DR. SZALAY ISTVÁN AZ ÚJ FŐIGAZGATÓ

- Beszámoló a választásról -

Előzmények

1990. dec. 6-án 18 órai kezdettel zajlott le a HKT szervezésében a főiskola Kémia Tanszékének nagyelőadótermében a főigazgatóságot megpályázók bemutatkozása, mintegy 60 főnyi, túlnyomórészt diákokból álló hallgatóság előtt. E bemutatkozásra nemcsak a nyílt és szabad információáramlás miatt volt szükség, hanem azért is, hogy a főiskolán kívüli pályázók alkalmat kapjanak programjaik ismertetésére. A jelenlegi hat pályázó (Dr. Balogh Tibor, Dr. Bán Miklós, Dr. Klein Sándor, Dr. Lengyel Zsolt, Dr. Rigó Jázon, Dr. Szalay István) előbb egyenként, kb. tíz percben fejtették ki elképzeléseiket, majd a feltett kérdésekre válaszoltak.

* * *

Feltűnő volt, hogy a kb. 120 fős előadóterem éppencsak félig telt meg az érdeklődőkkel. Épp azok maradtak távol, akik döntenek a főigazgató személyéről - az oktatók; bár elvileg számukra lehetőség nyílt a tanszékekre esetlegesen ellátogató kívülről pályázók személyes megismerésére. Azonban elgondolkodtató, hogy annak a 81, szavazati joggal bíró hallgatónak csupán a fele jelenhetett meg, akiknek ez volt az egyetlen nyilvános, formális alkalmuk a pályázók programjainak összehasonlítására.

* * *

Kutor Tünde III. évf. magyar-francia

- Tőlünk nem akar senki elmenni.
- Miért nem?
- Én, mint csoportvezető megkérdeztem, hogy ki akar elmenni, senki nem akart. Biztos van más dolguk is.
- Miért nem mész el Te?
- Mert van más dolgom is hétfőn, de ha más nap lenne, akkor is lenne fontosabb dolgom.

Tudósítás a választásról

A miniszeri kérésre történt halasztás után dec. 10-ével érkezett el a főigazgató-választás napja, melyen eldőlt, hogy a hat pályázó közül ki nyeri el a megízátást. A főiskola történetében ez volt a 16. főigazgató-választás. A végső pecsét a minisztériumban kerül majd a 3 évre szóló ki-nevezésre.

A szept. 19-i összdolgozói értekezlet határozott úgy, hogy az eddigi gyakorlattól eltérően ne a Főiskolai Tanácsot illesse a döntés joga, hanem az összdolgozói fórumot. Ennek értelmében 403 szavazatra jogosult személyt vettek fel a szavazók listájára; az összes főiskolai oktatót, 81 delegált hallgatót, 40 pedagógust a gyakorló általános iskolákból és 40 nem oktató dolgozót. Közülük dec. 10-én az Ifjúsági Házban 341-en jelentek meg. Ez a létszám meghaladta a szavazatra jogosultak kétharmadát, vagyis határozatképesnek minősült az értekezlet.

14 órakor dr. Békési Imre bevezető szavaival vette kezdetét a választás, melyekben a leköszönő főigazgató hangsúlyozta, hogy hosszú idő után a főiskola a minisztérium bármilyen befolyása nélkül dönthet a főigazgató személyéről. A közel egy órát igénybevevő ügyrendi kérdések megvitatása során dr. Békési Imrét választották meg levezető elnöknek, megszervezték a szavazatszámoló bizottságot, valamint véglegesítették nyílt voksolással az eredményes szavazás feltételeit, mely szerint 171 szavazatra lesz szüksége annak, aki el akarja nyerni a főigazgatói széket úgy az első, mind az ekkor még sokak által biztosra vett második fordulóban.

15 órától a hat jelölt mutatkozott be 8-10 percben. A pályázók a dec. 6-án megrendezett hallgatók előtti bemutatkozáson elmondottakkal egybeesengve fejtették ki programjuk lényegét. Így például dr. Balogh Tibor az Universitas létrejöttét szükségszerűvé tevő külső és belső tényezőkről

szólt és a fontolva haladás eszméje mellett foglalt állást. Dr. Bán Miklós a főiskola önállóodását és depolitizálását emelte ki, valamint azt, hogy mindeddig épp párttagságának hiánya miatt nem tölthetett be vezető pozíciót? Dr. Klein Sándor megválasztásának esetére egy radikális, de humanisztikus tanulóközpontú oktatási mód elterjesztését ígérte. Dr. Lengyel Zsolt az Universitasra és a Tempus-programra épített elképzelésének felvázolása végén szubjektív véleményeként megjegyezte, hogy itt és most nem pusztán személyi kérdés fog eldőlni, hanem az, hogy képes-e a főiskola megújulni avagy sem. Dr. Rigó Jázon a főiskolán belül fellelhető eszközök és szellemi potenciálok hatékonyabb kihasználásáról beszélt és kifejezte reményét, hogy olyan csapat kerül majd az intézmény élére, melyben mindenki a csapat érdekeit szolgálja. Dr. Szalay István hangsúlyozta, hogy meg akarja fordítani a közoktatás és a felsőoktatás viszonyát olyanképpen, hogy a felsőoktatás határozza meg a közoktatást a hallgatók magas szintű képzésével. Megnyugtatta a jelenlévőket, hogy az Universitas ürügyén senkitől sem kíván megválni, mindenkinek a munkájára szükség van, nem egymás ellen, hanem együtt kell dolgozni.

A bemutatkozások után lehetősége nyílt az érdeklődőknek kérdések feltevésére és véleménynyilvánításra. Heves indulatokat kavart dr. Kovács Zoltán felszólalása, aki miután kifejtette, hogy a politika mennyire átkos befolyással volt mind a vezetők, mind a tanárok kiválasztására, egyenként bírálta a jelöltek. Rigó Jázont és Lengyel Zsoltot személyiségük miatt tartotta alkalmatlannak, a külső pályázók kapcsán annak a véleményének

adott hangot, hogy a kezdeti időkben ki lennének szolgáltatva informátoraiknak. Mindezek figyelembevételével Balogh Tibort javasolta főigazgatónak. A hallgatóság egy része többször is kitapsolással, közbekiabálással igyekezett félbeszakítani a felszólalót. Az érzelmek lecsillapodása után a helyettesek megnevezésére irányuló kérdés hangzott el. Dr. Balogh Tibor, dr. Bán Miklós és dr. Klein Sándor nem nevezett meg jelöltek, dr. Lengyel Zsolt dr. Homor Gézával és dr. Bonifertnével dolgozna együtt szívesen, dr. Rigó Jázon dr. Barótinéval és dr. Pitrik Józseffel képzelte el az együttműködést. Dr. Szalay István is dr. Bonifertné személyében talált lehetséges helytestet. A pályázók további kérdéseket választottak meg a tudományos munka színvonal-emelésének mikéntjéről és a főigazgatói jogkörrel kapcsolatban. Majd a dr. Lengyel Zsolt személye körül kirobbant vita borzolta fel ismét a kedélyeket. Érzelmektől túlfűtött felszólalások hangzottak el pro és kontra. Miután sikerült visszaterelni a vitát az érvek és a programok ütköztetésére, a múlt idő miatti egyre türelmetlenebb légkörben került sor még néhány kérdés megválaszolására, majd a levezető elnök befejezettnek nyilvánította a vitát.

A szavazás lefolyásának módjáról szóló tájékoztató után 17 órától az járulhattak urnához a szavazók. Egyórás feszült várakozás után Csillik László, a szavazatszámoló bizottság elnöke állt a dobogóra. Először is bejelentette, hogy eredményes volt a választás, majd a végletekig fokozva az izgalmakat abc-rendben ismertette az elért eredményeket:

dr. Balogh Tibor	37 szavazat	10,8%
dr. Bán Miklós	5 szavazat	1,5%
dr. Klein Sándor	10 szavazat	2,9%
dr. Lengyel Zsolt	64 szavazat	18,7%
dr. Rigó Jázon	32 szavazat	9,3%
DR. SZALAY ISTVÁN	183 szavazat	53,6%

Elismerő taps köszöntötte a mikrofonhoz lépő újonnan megválasztott főigazgatót, aki meghatódva mondott köszönetet a bizalomért s azzal a gondolattal zárta szavait, hogy a "mindenki egyért, egy mindenkiért" szellemében kíván dolgozni.

Kik az esélyesek..!?

... és a közjáték (helyzetjelentés választás előtt)

Dr Kamarás Gábor - a Biológia Tanszék docense
- Szalay nagyon rokonszenves volt. Szalay az első esélyes Rigó a második.

Kiss-Dózsai András - az Angol Tanszék adjunktusa
- Szerintem a Balogh Tibi, a másik meg Szalay.

Dr Kaszab Imre - a Földrajz Tanszék vezetője
- Ezek után csak egyetlen ember lehet esélyes, a Lengyel Zsolt.

Gábor Kálmánné - Központi Könyvtár
- Nem tudom, talán Lengyel Zsolt.

Elek József - a Tanulmányi Osztály vezetője
- Szalay, Lengyel a két esélyes.

László Erzsébet III. évf. matematika-földrajz
- Én Szalayra fogok szavazni, szeretném, ha ő lenne.

Dr. Kozma Róbert - az Oktatástechnológiai csoport vezetője
- Szalayt tartom esélyesnek, de a Balogh Tibort is, és nem értek egyet a moeskolódással, a hangnemmél.
Kováts Zoltán mondott okos dolgokat is, de a hangnem...

Czutor Zoltán - nyomdász
- Én csak egy idézetet szeretnék elmondani
"nem szavazni kell, hanem választani!"

Dr. Bán Miklós főigazgató-jelölt
- Szalay tanár úr lesz az esélyes...
Nagyon szenvedélyes a hangnem, ami Lengyel Zsoltot illeti, az túlzás volt. Ez ronthatta is az esélyeit, nem volt helyénvaló.

Kovács Győző II. évf. történelem-népművelés
- Megérte eljönni, már csak azért is, mert hallhattuk a főiskola tanárait órán, munkahelyen kívül is. Hát... tanulságos volt.

Dr. Békési Imre - a leköszönő főigazgató
- A személyeskedők önmagukat minősítették stílusukkal.

Dr. Vass László - a Nyelvészeti Tanszék adjunktusa
- Kováts Zoltán kitapsolását nem tartom demokratikusnak.

Dr. Szalay István - főigazgató-jelölt
- Lengyel Zsoltot tartom esélyesnek.
Elfogadhatatlan ez a túlpolitizálás. Véleményem szerint ez itt, most nem helyénvaló. Nem most kell a főiskola szakmai színvonaláról vitakoznunk, e - z az intézmény belügye.

Dr. Gombos József - a Társadalomtudományi Tanszék tanársegédje
- Ez nem európai vitakultúra. Nem tudják elmondani, hogy ki mellett állnak.
Nem az volt a jellemző, hogy kultúraltan elmondják, kit szeretnének és kit nem.
Kováts tanár úr fantomok ellen harcol véleményem szerint. Inkább a csomagolással volt baj, nem a tartalommal. A kitapsolás szintén a balkáni vitakultúrához tartozik.
Egyesek nem tudják tolerálni a más véleményt.

Dr. Kováts Zoltán - a Történelem Tanszék docense
- Nagyra becsülöm Balogh Tibor pszichológiai felkészültségét, de úgy látom, Szalay professzor nyerte meg a hallgatóság tetszését, és nagyon meglepő, hogy egyes tanárkollegák vezetésével milyen tábora alakult ki Lengyel Zsoltnak és még beszédemet sem engedték, hogy végigmondjam.

- Mi a véleménye a kitapsolásról?

Öt perces hozzászólásomnak konstrukciója volt, ha valakinek nem tetszett, az így adott véleményének hangot. A demokrácia még gyermekipőben jár.

Lengyel tanár úr szubjektíven ítéli meg beosztottjait, s az ebből eredő feszültség eredményét láhattuk.

Elhatároztam, hogy ezután mindent egyenesbe, direktbe fogok mondani. Ezt sokan személyeskedésnek veszik, de nem haladunk előre, ha alattomosan, háttérben mőszeröljük a kollégákat.

Interjú dr. Szalay István főigazgatóval

- Egy rövid portrét szeretnék Önről, kezdjük az elején. Hol született?

- Egy kis faluban születtem, amit úgy hívnak, Hegykő. Soproni vagyok, középiskolába Sopronban jártam, utána jöttem Szegedre egyetemre.

- Családjáról mondjon valamit!

- Nős vagyok, 3 gyerekem van.

- Mikor végzett?

- 1967-ben.

- Mit gondolt erről a posztról, mikor diák volt?

Gondolta-e, hogy valaha ilyen pozícióba kerül?

- Amikor diák voltam, mindenképp középiskolai tanár szerettem volna lenni. Akkor még volt egy olyan választási lehetőség az egyetemen, hogy harmadévtől át lehetett menni ún. alkalmazott matematikusnak. Én nem vállaltam el ezt a lehetőséget, mert nem tudtam elképzelni azt, hogy ne tanítsak. Vissza tudtam menni Sopronba a gimnáziumba, ahol érettségiztem, a külső tanítási gyakorlatot is ott végeztem. De végül nem maradtam ott - ennek bürokratikus akadályai voltak.

- Mikor fogalmazódott meg a pályázat gondolata?

- Három évvel ezelőtt. Akkor én egy egyéves tanulmányúton voltam Moszkvában, és akkor, amikor a jelenlegi - a most lelépő - főigazgató megválasztásra került, én is kaptam biztatást a pályázatra. Ezt annak tulajdonítom, hogy előtte öt évig dékánhelyettes voltam a TTK-n. Gondolom, ez adta az ötletet azoknak, akik három évvel ezelőtt felkértek. Ez a gondolat látenszen megmaradt. A minisztériumnak is megírtam, hogy azért pályázom, mert a főiskolától inspirációt kaptam, és ez az inspiráció nagyon komoly volt, sokkal nagyobb erejű, mint a három évvel ezelőtti.

És bizonyos objektív körülmények. Az egyik az Universitas eszménye, nem a szervezeti megvalósítása, de maga a gondolat. Három év alatt rengeteget érett kívülről is. Az igazság az, hogy minden órám be van állítva a következő félévre a JATE-n, tehát én egyáltalán nem számítottam arra, hogy ezt meg fogom nyerni.

- Örül mindezek ellenére?

- Persze, de úgy, hogy az egyik szemem sír, a másik nevet. Hiszen rengeteg olyan dolog van, amiről tudom, hogy szembe kell vele nézni, pl. az épületgondok. Örülni örülnök, hiszen most látok

egy óriási lehetőséget, sokkal nagyobb, mint három évvel ezelőtt.

- Fél-e valamitől?

- Hát hogyc! Hogy nem sikerül.

- Minek tekinti ezt a győzelmet?

- Nagyon nagy megtiszteltetésnek. Látszik is rajtam, gondolom, hogy nagyon elfogódott vagyok.

- Gondolt-e ma arra, hogy megválasztják?

- Nem. Én azt mondtam, hogy még főigazgató sem leszek, nem hogy engem...

- Mi lesz az az első lépés, amit meg fog tenni?

- A főiskolán befelé, szinte semmi, már csak azért sem, mert nekem 180 embert le kell az egyetemen vizsgáztatni. Én persze azért dolgozni fogok, de nem akarok elhamarkodottan lépni. Kifelé teszek lépéseket, ez azt jelenti, hogy a gyakorlóiskolák felé azonnal. Azt nagyon szeretném megvalósítani, hogy a főiskolai gyakorlók és az egyetemi gyakorlók egy igen komoly munkakapcsolatban dolgozzanak együtt - egy általános elképzelt modellben - ami 8+4, 6+6, és 4+8-ra képezne leendő tanárokat. Ezt szeretném elkezdni úgy, hogy az első ilyen osztályokat már szeptemberben elindítanánk.

A második lépés a Pedagógiai Intézet felé fog történni. Úgy érzem, hogy a főiskolának óriási lehetőségei vannak az együttműködésre. A már tanító általános iskolai tanárokat tovább kell képezni, ezek a mi diákjaink voltak, velük törődnünk kell. Még érzek egy olyan űrt is, amit be kell tölteni, a minisztérium a közvetlen ráhatást az iskolákra nem fogja gyakorolni. Erre kellene közvetlen lépcsők, ezt a szerepet töltené be a Pedagógiai Intézet - természetesen regionális szinten. Kihatna pl. Békéscsabára is, stb...

- Ma mit fog csinálni?

- Először is elmegyek a TV-be, szinte azonnal, utána találkozni fogok a legközelebbi leendő munkatársaimmal a Zöld Szalonban, majd hazamegyek és készülök a holnap reggel 8 órai előadásomra, de ezt megelőzően még a Rádióba is be kell mennem.

- Utolsó kérdésem: üzen-e valamit a diákoknak?

- A diákokat munkatársaimnak szeretném tekinteni, de olyan munkatársaknak, akik oktatóikban a mestereiket látják.

Konkoly Edit

VESZTESEK

Az idő megáll - eredményhirdetés következik. S lassan ráfagy az arcra a mosoly. Még tartják magukat, még nem árulja el őket semmi, de már... A tekintet csak egy rezdüléssel más, csak egy merev(-ebb) mozdulattal. Minden összeomlik. Hiába a felvett elegáns öltöny, hiába a frissen borotválkozás, a nyírott haj. S hiába a több hónapos készülés, hiába az indulatok. A kegyetlen, félreértésekkel terhes játékok. Majd gratulációk a győztesnek. Csenében kabátfelvétel, lehajtott fej. Némafilm. Illanó tervek, vágyak, álmok, és ma már nyugodt pihenés. Így kellett lennie (?) Királyfi hófehér paripán, a messziről jött? A hépróba, a hárompróba. Megérdemelt a győzelem. A szív örül és mégis nagy-nagy szomorú.

K.E.

Tájékoztató a Rektori és Főigazgatói Konferenciáról

December elsején a budapesti SOTE nagytermében gyűltek össze a hazai felsőoktatási intézmények vezetői, hogy megvitassák a felsőoktatás átalakulásának kérdéseit. A tanácskozáson részt vettek az MKM, az MTA és az OFÉSZ küldöttei is.

A következőkben a konferencia legfontosabb történéseiről olvashattok, valamint szemelvényeket közlünk a tanácskozáson elfogadott ÁLLÁSFOGLALÁS-ból.

Az intézményvezetők először a Művelődési és Közoktatási Minisztérium tájékoztatóját hallhatták. A beszámoló elkésztő képet vázolt a hangzatos kormányzati ígéretek helyett. Míg a hallgatói díjak emelését elfogadták, az oktatói fizetések emelését csak mérsékelttel tudja teljesíteni a Minisztérium (az igényelt 20-22% helyett 10%-ot helyeztek kilátásba). Talán még elkésztőbb, hogy az 1 milliárd forintos szakmai fejlesztésigényt (oktatói létszámnövelés, külföldi tanulmányutak finanszírozása, kutatásfinanszírozás) nem tudja teljesíteni a művelődési kormányzat, sőt az építési beruházások finanszírozásánál is rangsorolni kénytelen. A rangsorolás szempontjaira a minisztériumi képviselő úr nem tért ki. Ezzel szemben gyenge vigasz a Tankönyvkiadó monopóliumának "megtörése", különösen ha figyelembe vesszük a nyomdai költségek radikális növekedését a jövő évtől kezdve. Cseresznyés helyettes államtitkár úr ezek után részletesen szölt a költségvetés felsőoktatásban felhasználható forrásairól is. A beszámolót követő vitában több intézményvezető is felszólalt: biztosították az

MKM képviselőjét megértésükről, de nem hallgatták el elégedetlenségüket sem, megemlítve, hogy a művelődési kormányzat ezen programmal a felsőoktatásnak pusztán az agóniáját nyújtja meg, de ennél jóval többre volna szükség.

A tanácskozás a tudományos minősítés kérdésének megtárgyalásával folytatódott. Ormos Mária a JPTE rektora ismertette tervezetét, amelynek lényege az eddigi háromlépcsős rendszer helyett az európai gyakorlatnak megfelelő kétlépcsős rendszerre való áttérés, megerősítve a szintén általános habilitációs eljárás, valamint a magántanári intézmény bevezetésével. A beszámolót követő vitában egységes elvárásként merült fel az európai normákhoz való minél szorosabb kapcsolódás. A vita felvetette az intézmények és a Tudományos Akadémia viszonyának tisztázását is; elhangzott, hogy bár mind az intézmények, mind az MTA meg kell őrizze autonómiáját, feltétlenül szükséges a közeledés a tudományos élet színterein.

A tanácskozás az állásfoglalás-tervezet részbeni módosításával, majd elfogadásával ért véget.

Nyulási Zsolt

1. A tudományos minősítés rendszerének továbbfejlesztéséről

1.3 Az új típusú PHD-képzés szervezett tanulási folyamatra kell, hogy épüljön, fokozatosan növelve a főmunkaidőben tanuló és az oktatásban is közreműködő doktorandusok arányát és létszámát.

1.6 Messzemenően támogatjuk a minőségi követelmények nagyobb mértékű érvényesítésére irányuló törekvéseket az egész tudományos minősítési folyamatban. Javasoljuk, hogy a PHD-fokozat odaítélésének általános feltételeit hazánk tudományos életét reprezentáló bizottság, a nemzetközi ekvivalenciákat figyelembe véve dolgozza ki. A konkrét eljárások meghatározása az intézmények kompetenciájába tartozik.

2. A felsőoktatás átalakulásáról

2.1 A felsőoktatás jövője nem formálódhat pusztán intézményi keretekben, szükséges a felsőoktatás egészére vonatkozó koncepció sürgős kidolgozása és érvényesítése.

2.2 A felsőoktatási koncepciót nem várhatjuk csupán a Művelődési és Közoktatási Minisztériumtól. A jövőre vonatkozó átfogó elképzelések megszületéséhez az intézményeknek maguknak is aktívan és kezdeményezően hozzá kell járulni, folytatva a már kibontakozóban levő közös gondolkodást.

2.6 Kívánatosnak tartjuk, hogy minél hamarabb létrejöjjön az oktatás minőségét folyamatosan ellenőrző mechanizmus, amely az intézmények együttműködésén és a társadalmi környezet intézményes kontrollján alapul.

2.7 A magántanári és doktorandus rendszer gyors kiépülése nagymértékben hozzájárulna az oktatói állomány kívánatos megújulásához.

3. A Felsőoktatási Törvény kidolgozásával kapcsolatosan

3.2 A munkaértekezleten képviselt szervezetek felajánlják messzemenő segítségüket és támogatásukat a törvény kidolgozásához.

3.3 Mindenképpen szükségesnek tarjuk, hogy a törvény koncepciója legkésőbb január végén a felsőoktatás közvéleménye rendelkezésére álljon.

3.4 Meggyőződésünk, hogy a Felsőoktatási Törvény elfogadása nélkül nem fejeződik be az egyetemeket és főiskolákat érintő átalakulási folyamat, amelynek elhúzódása viszont veszélyeztetheti az intézmények működésének stabilitását.

4. A felsőoktatás anyagi helyzetéről és az 1991. évi költségvetésről

4.1 Az egyetemek és főiskolák alapvető pénzügyi gondokkal küzdenek. Költségvetésük reálértékének megőrzése az 1991. évi folyamatos működés minimális feltétele.

4.2 Az általában véve nehéz gazdasági helyzetben különösen súlyos probléma az oktatók anyagi helyzete. Az oktatói átlomány legértékesebb részének gyorsuló elvándorlása az egész átalakulási folyamat sikerét veszélyezteti.

4.4 Az oktatói fizetések mellett a másik kiemelt terület a szakmai infrastruktúra (könyvek, folyóiratok, műszerek) állapotának megőrzése kell, hogy legyen.

4.6 Szükségesnek tartjuk, hogy a felsőoktatás a felajánlott nemzetközi segítséghez maradéktalanul hozzájusson. A nemzetközi együttműködés új lehetőségeinek kihasználásához azonban számottevő erőforrásokat igényel a magyar oldalon is.

Budapest, 1990. december 1.

Még egyszer (sokadszor) az Universitasról

Sokszor nehéz eligazodni a szavak, beszédek özönében, kiváltképp akkor, ha olyan kifejezések fordulnak elő, amelyek egyáltalán nem vagy még nem létező dolgokra utalnak; nem tudjuk, ki milyen céllal és hogy használja őket. Ilyen tipikus kifejezés a "nép akarata", manapság az "európa" és pusztán a használat gyakoriságának következtében itt Szegeden az Universitas, amely általában érvként hangzik el.

Tény: a magyar és a szegedi felsőoktatás is megérett a változásra, s az is, hogy valami - egyfajta változás - készül. Az is tény, hogy a nyugat-európai felsőoktatás egészen másképp szervezett, minőségileg hatékonyabb munkát tud végezni, s a szegedi intézmények csupán szervezeti elkülönültségük miatt sem tudják megközelíteni ezt a szintet. Nagyobb átjárhatóságra, nyitottságra van szükség. Egy tartalmi, minőségi változást is hozó Universitas létrejöttének reális esélyeit latolgatva fény derül arra, hogy a vélemények korántsem egyöntetűek.

Dr. Szőnyi Gy. Endre (JATE):

- Első kérdésem: jót tesz-e a szegedi felsőoktatásnak egy létrejövő Universitas?

- Több szempontból is igen. Egyfajta racionalizálási szempontból, pl. egy központi beiratkozási rendszerrel az adminisztrációs procedurák lényegesen egyszerűsödnek. Másodsorban a diákoknak sokkal könnyebb lenne az egyéni tantervüket összeállítani, a fejlődés útja mindenképpen a credit-rendszer irányába mozogna, az áthallgatás egyszerűsödne. Harmadszor a nemzetközi integrációba való beépülés is elősegítené.

- Egy kb. tízezres hallgatósággal lehetne a Szegedi Egyetem nemzetközileg is mérhető súlyú közép-európai intézmény, másrészt a világbanki kölcsön is ettől függ.

- Járt itt megfigyelő konkrétan a Világbanktól?

- Igen, részt vettem egy tárgyaláson, ahol a Világbank egy képviselője határozottan kijelentette, hogy azt finanszíroznák, ha nem egy formális szerveződésésként jönne létre az Universitas.

- Az első kérdéssel egy esetleges nivellálódásra is próbáltam utalni.

- Ez a veszély kétségkívül fennáll, de a világon minden egyetemen vegyes a tanszékek és karok színvonala. Garancia nincs, de remélem, hogy egy tisztulási folyamat indul meg, s a szokásos újítások során kialakul egy egyetemi norma. Az erőszakos eltávolításoknak nem vagyok híve.

- Kinek a kezében van jelenleg a dolog?

- Nem tudom, talán Róna-Tas professzort kellene megkérdezni. Nem tudok arról, hogy a reformbizottság vagy az Egyetemi Tanács kezében lenne. Nem hinném, hogy már megvalósítási stádiumba jutott volna.

- Előfordulhat, hogy nem lesz "Szeged Universitas"?

- Könnyen. Rengeteg széthúzó érdek van: nivellálódástól való félelem, költségvetési ügyek, egyéni hiúság,...

- Mennyire formálisak, hozzáférhetőek az információk mindezzel kapcsolatban?

- Nehéz erre válaszolni. Megítélésem szerint még inkább informális jellegűek.

- Még egyszer: kik azok, akiken múlik az Universitas létrejötte, a pozíciókban lévő embereken?

- Nem az emberek, hanem a koncepció a fontos. Amíg ki nem alakul egy olyan társaság, aki nem csak szavakban igenli ezt, addig minderről csupán csak formálisan beszélhetünk.

A frissen megválasztott városi önkormányzat (rég, múltat idéző zsargonnal: a Város) kivárá, támogató állásponton van. - Feltétlenül támogatnánk ezeket az elképzeléseket; a híresebb egyetemek is ilyen rendszerben működnek, olcsóbb, a diákok szabadsága is nőne, ráadásul Szeged újra szellemi nagyhatalommá válna. - mondja dr. Ványai Éva alpolgármesternő. - Arra a kérdésre, hogy min múlik az Universitas léte, azt tudom válaszolni, hogy főként pénzen és az intézmények vezetőin, de a személyi tényezőknél van kisebb szerepe.

A szociológus a felsőoktatásban dolgozó levegőjét tapasztaló helyzetéből másként látja a tényeket, lehetőségeket.

Dr. Katona Péter szociológus (JATE):

- A különböző felsőoktatási intézmények érdekei eltérnek. Komoly ellenérzések is tapasztalhatók a legtöbb részről. Belátható időn belül semmi esélyt nem látok a megvalósításra.

- Konkrétan melyik karok, intézmények veszíténeik pozíciójukból?

- Mindegyik. Úgy gondolom, egy sokkal átláthatóbb, racionálisabb elosztást kellene megvalósítani, s ez kari érdekeket sértene. Tulajdonképpen hivatalos és nem hivatalos hatalmi struktúrák omlanának össze egy egységes felsőoktatási rendszerben.

- Például a JGYTF igazgatási és szakmai elitje nem érdekelt ennek létrejöttében?

- Én nem konkrétan fogalmaznám meg. Van egy tűrképességi határ, amelyen belül elviselik a folytonos átszervezéseket, s amelyen túl már nem. Nem látom azt, hogy az ezredfordulógig megvalósulna az Universitas; hozzáteszem, lehet, hogy nem így van, a politikai változásokat sem látták előre.

- Milyen a szegedi felsőoktatás személyi állománya, mennyire kontraszelektált?

- Az előző rendszerben a kontraszelekció politikai alapon működött. Sokkal erőteljesebbnek tartom a gazdasági okoknál fogva végbemenő kontraszelekciót, amely a nyomott bérek miatt jöhet létre. Sokak úri passzióból, fanatizmusból csinálják oktatói, kutatói munkájukat. Úgy érzem, ez továbbra is fenn fog maradni, sőt el fog mélyülni.

- Tegyük fel: áramlik a pénz a Világbanktól. Megszűnik ezáltal a kontraszelekció?

- Nem tudom. Újra kell gondolni az egész felsőoktatás rendszerét az egyetemeken. Vannak már törekvések arra, hogy az egyetemi oktatói állás veszítsen biztonságából. Elképzelhető, hogy megszűnnek a határozatlan időre kötött végtelenített szerződések, így az oktatók egzisztenciálisan kiszolgáltatottabbak, mobilabbak, nagyobb teljesítményre kényszerítettek lennének. A kormányzatnak bűn visszaélni azzal, hogy gyakorlatilag köztisztviselési alkalmazottak bérszínvonalán legyenek tudományos gyakorlattal rendelkező kutatók. Itt a rendszerváltás nemigen érezhető. Az Universitasnak létre kell jönnie, ez mindenkin múlik: az egyetemeken, a kormányzaton is. Probléma, hogy az ország kiélezettebb gazdasági helyzetbe kerül, az egyetemek érdekérvényesítő szerepe még alacsonyabb lesz, mint a múltban volt. Az információáramlással kapcsolatban csupán kőszai hírek, legendák vannak; azt tudjuk, hogy van egy ilyen készlet, hogy kell egy ilyen Universitas. Pusztán a hatodik érzékem súgja és a társadalmi tapasztalatok mondatják velem: az egységes Universitas Szegeden nem egykönnyen fog létrejönni, s ha létrejön, akkor találni fogunk egy olyan formulát, amely a Nyugat felé valószínűsíti, hogy egy Universitasról van szó, de valójában az Universitas malaclapójában, Potyemkin faluján belül, az egyes intézmények önállósága megmaradna.

Dr. Szigeti Csaba (JGYTF)

- Az Universitas-gondolat igen felkapott; külön kell választani a terveket, elképzeléseket és a későbbi gyakorlatot, hiszen vannak már létező előképek. Ha leegyszerűsítjük, azt mondhatjuk, az első lépés egy szervezeti egyesítés. Ezt szimptomatikusan kétféle érzélem kíséri: tünetszerű remény és félelem; ez utóbbi inkább az egyetemen fogalmazódik meg. Mindez nagyon egyszerű: sokak számára úgy tűnik, hogy az Universitas-gondolaton belül társadalmi presztízsük emelkedik azzal, hogy korábbi főiskolai tanári oktatói működéséből átlép egy kvázi-egyetemi vagy teljesen egyetemi oktatói működésbe. Ez várhatóan nem lesz így. Eddig két olyan magyar példánk van, amely megpróbálta szervezeti és működésben összehozni az egyetemi és főiskolai oktatás szintjét. A két szint drasztikusan különbözik egymástól, irónikus megfogalmazásban a főiskola nem más, mint emelt szintű középiskola. A pécsi példát ismerem,

a Kőpeczi minisztersége alatt gründolt egyetemet. Itt arról van szó, hogy korábban létezett egy főiskola s erre ráépült egy bölcsészkar. Bár nem hozható közvetlen összefüggésbe a szegedi elképzeléssel, de a lépések nagyon érdekesek. Első lépésként a volt főiskolai tanárok közül már némelyeket konvertáltak, másokat pedig nem. (A konvertálás a "minusz egy" szabály szerint történt.) Másodsor a szervezeti-technikai egymásraépülés történt meg. Fél éve járok át tanítani; a volt főiskola épületében folyik a bölcsészkar oktatás. Én ott még nem találkoztam főiskolással, tehát helyileg is elkülönül a két intézmény. Az egyesítés megnyilvánul a kollégiumoknál, a TO és a GH munkájában, de semmi másban nem. Az összevonás úgy lenne jó, ha a JGYTF esetleges egyetem-közelsége nem vonná maga után az egyetem egyébként is változó színvonalának csökkenését, hanem a főiskola zárkózna fel. Erre viszont az egyesítés önmagában semmiféle garanciát nem ad. Olyan tervezetek kellene, amelyek garantálják azt, hogy az egyesítés nem mindkét intézmény amúgy is megkérdőjelezhető szellemi színvonalának romlását hozza. Az egyesítésre való hajlandóság és versenyképesség két külön dolog. A reális versenyképesség gondot okoz, ha (automatikus) konvertálásról lenne szó, akkor jó esetben egy 10 fős főiskolai tanszékről 2-3 fő konvertálható. Ez a magánvéleményem, ugyanakkor a BTK-t sem akarom felértékelni. Egyelőre bárkivel beszélek, mindenki csak formálisan, technikai szinten képzelet az egyesítést. Nem látok lehetőséget arra, hogy a Szeged Universitas mintegy alulról jöjjön létre. Egyik félelmem az, hogy nem tartom reálisnak feltételeiben az egyesítést; ha a minisztérium elhatározza, akkor meg fog történni, s nem biztos, hogy a felsőoktatás hasznára. Az mindenesetre látszani fog, hogy valami drasztikus változás történt.

*

A JGYTF újonnan megválasztott főigazgatója megfelelő kompromisszumkészségről tanúbizonyságot téve, konkrét tervekkel állt elő. Ő - mindössze - három évet ad az egyesítésnek, ennyi idő kell ahhoz, hogy konszenzus jöjjön létre a diplomák értékében és a tanszékek viszonya rendeződjön. Ezek szerint a 90-es évek első felében a maitól minőségileg elütő európai képzés venné kezdetét.

Tóth Ferenc

Interjú Róna-Tas Andrással, a JATE rektorával

- Professzor úr, hogyan ítéli meg az Universitas-gondolatot?

- Teljes mértékben elvi kérdésnek tekintem a Szegedi Universitas létrejöttét. Az egész gondolatnak nagy híve vagyok. Ez egyrészt visszatérést jelentene egy normális szóhasználathoz, hisz az elmúlt negyven évben ez - mármint az Universitas - az elmúltat, a régít, a letűntet jelképezte. A szó viszont, mint tudjuk egyetemességet jelent - és erre kell nekünk törekednünk most és a későbbiekben is! Másrészt ez a strukturális változás, változtatás - ahogy mondani szoktam - visszatérés volna a világ fejlett térségeiben jól működő, prosperáló egységéhez. Nem szabad elfelejteni, hogy nálunk is létezett valaha ez a struktúra! Tehát egy valamikor már működőképesnek bizonyult egységhez térnék vissza.

- A Főiskola miképpen kapcsolódhatna ehhez az Egységhez az Ön elképzelései szerint?

- Úgy látom, hogy a Főiskola helyzete jelenleg változóban van. Ez adódik az oktatási rendszer változásából, és a belső változtatásokból. Nálunk, a JATE-n, hasonló a helyzet - jelenleg folyik egy új struktúra kialakítása. Az eddigi - 5 éves - képzés fölött, végérvényesen eljárt az idő. Jelenleg különféle törekvések mutatkoznak ennek megreformálására. A legéletképesebbnek a 3+2-es rendszer ígérkezik. Ezt már több felsőoktatási intézmény bevezette. Többek közt a Közgaz; és nálunk is a JATE BTK-n már a megvalósítási fázisban tart. A szerkezetátalakítási törekvések másik ága az alsó és középfokú oktatás változása, korszerűsítése. A jelenlegi 8+4-es szisztémát valószínűleg elég hamar fel fogja váltani a 4+8-as és a 6+6-os képzési forma. Ez a változás teljesen új alapokra helyezett tanárképzést igényel. Ebben látom a Főiskola nagy szerepét. Új módon kell közelíteni a kérdésekhez, és ez fokozott együttműködést feltételez a Főiskola és az Egyetem között.

- Gondolom, Ön is tud azokról az - egyébként alap nélküli - elképzelésekről, hogy a JATE úgymond be akarja kebelezni a Főiskolát.

- Ez teljesen légből kapott híresztelés. Ilyenről szó sem lehet. Az Egyetem partneri viszonyt szeretne továbbra is a Főiskolával. Egyébként e téma is szóba került az új főigazgatójukkal történt megbeszélésen. Szalay Úrral elviekben mindenben egyetérttünk. Ez, azt hiszem több mint biztató a jövőre nézve. A legfőbb közös feladatunk az új oktatási formák kikísérletezése. A távlati célok, gondolom, mindenki számára ismertek és népszerűek: a könnyebb átjárhatóság megteremtése, a kollégiumok és kollokviumok konvertálhatósága, a szabad tanárválasztás

bevezetése, valamint a hallgatói létszám jelentős növelése.

Egy másik együttműködési terület lehet a gyakorlóiskolák ügye. Itt is - nagyon rövid időn belül meg lehetne valósítani - törekedni kell az átjárhatóság megteremtésére. Ez azt jelentené, hogy az iskolások választanák meg, melyik tantárgyat melyik iskolában szeretné tanulni.

A harmadik nagy terület lehet egy közös nyelvi lektorátus létrehozása. Ez annál is lényegesebb, mert nagyon fontos kérdés az idegennyelvi oktatás. A diplomát a jövőben mindenképpen valamiféle idegen nyelvi minimumhoz kell kötni. A másik hasonló horderejű terület az egységes könyvtár létrehozása. Aztán nagyon ésszerű dolognak tünne, ha a diáknyilvántartások ugyanazon software-rel készülének - a gyorsabb információáramlás érdekében.

- Az Universitas létrejöttéig milyen konkrét együttműködést tudna elképzelni?

- A legfőbb gondunk a súlyos, szorító épület-helyzet. Az előbbiekben már említettem a hallgatói létszám növelését. Erre a jelenlegi helyzetben egyszerűen nincs mód! Azt gondolom, hogy a Főiskola hasonló cipőben jár. Tehát egy egységes fellépésre van szükség e kérdésben is. A tények másik oldala, hogy a Város érdeke a fejlődő és létszámában növekvő Egyetem ill. Universitas. Ez viszont azt jelentené, hogy az ő érdekük volna többek közt az épületgondok megoldása, de legalábbis enyhítése. Addig is amíg az Universitas létrejön - tehát megvalósul az újraegyesítés -, közös fellépésre és hatékony együttműködésre van szükség.

- A leendő Universitasal kapcsolatban tudna esetleg már most körvonalazható konkrét együttműködési formát?

- Ilyen lehet például a két magyar nyelvészeti tanszék együttműködése. Ez több, mint valószínű, hogy két nyelvészeti iskola versengését jelenthetné. Ehhez kapcsolódhatna harmadikként a Bánréti-féle műhely.

- Hogy látja a többi szegedi felsőoktatási intézmény kapcsolódási lehetőségét az Egységhez?

- A SZOTE-val a rektor-választás óta folytatódna tárgyalásaink. A fő kérdésekben teljes az egyetértés közöttünk. Az eddigi partneri viszony fenntartására törekszünk továbbra is. A SZÉF-fel kapcsolatban már sokkal rosszabb a helyzet. Mint ismeretes ők szervezetenként az FM-hez tartoznak. Ez kiemelkedően magas dotációval jár, és érthető okokból nem akarnak e jelentős pénztől elesni. De meggyőződésem, hogy nem reménytelen a helyzet. Mi szeretnénk bővíteni a jogász-képzésünket, ennek bizonyos formában központosított vonzata is van. tehát itt lehetséges

volna a későbbiekre egy kapcsolódási pont. Üzemszervezési, mezőgazdasági kérdésekre gondolkodok elsősorban.

- A Hittudományi Főiskola szándékairól van-e információja?

- A Teológiával még nem sikerült fölvenni a kapcsolatot, de reményeim szerint a közeljövőben ez is megtörténik. Jelenlegi viszonyuk jónak mondható, hisz több oktató tart előadásokat nálunk. Az Egységgel kapcsolatban annyit tudok mondani, hogy még nem lehet tudni, milyen irányú lesz a Teológiai Főiskola fejlődése. Ez egyébként egy történelmi különfejlődésből következik - a világon mindenhol különváltak a teológiai ill. a szaktudományi felsőoktatási intézmények.

- Végül, de nem utolsósorban milyen esélyei vannak az Universitas mielőbbi elindulásának?

- Amennyiben elhárulnak a már említett technikai akadályok, akkor viszonylag gyorsan be fog indulni. Viszont ez az akutnak tűnő probléma még nagyon sokáig fogja keseríteni az életünket. Ehhez járul még a vészes pénzhiány. A Világbank ugyan jelentős összeggel "szállna be" felsőoktatásunk fejlesztésébe, de csak az Universitas létrejötte esetén. Ez a tény viszont azt hiszem eléggé serkentőleg fog hatni a folyamatok gyorsítására. Ennek ellenére el fog telni néhány év a megvalósulásig.

- Köszönöm az interjút, Professzor Úr!

Tóth Tamás

Interjú Tühegyi Józseffel, alpolgármesterrel

- Egy kérdésem volna "csak": hogy áll jelenleg az ún. öthalmi (ávós, orosz) laktanya ügye? (Mint köztudott, felvetődött, hogy a leendő Universitas idetelepelne.)

- Ez az egy kérdés épp elég bonyolult ahhoz, hogy többnek számítson. A múlt héten tárgyaltam ez ügyben a Szovjet Hadsereg illetékeseivel. A helyzet egyáltalán nem mondható jónak. Az oroszok két alternatívát tártak eléink. Az első szerint földig rombolnák a komplexumot, a másikban pedig elképzelésük szerint egy szovjet-magyar vegyesvállalat központja volna az épületegyüttes. Ez utóbbi már csak startégiai okok miatt sem képzelhető el. Hisz mi történne más, mint az ezredesi szuronyt felcserélnék "menedzser-állásra". Ez nekik egész biztos nagyon tetszene, nekünk viszont nem.

A másik megoldás nekem személy szerint nagyon tetszik, mert a komplexum állapota több, mint siralmas, és így értékét vesztené. Tehát a Város meg tudná vásárolni viszonylag megfizethető áron, ugyanis az oroszok jelenleg

csillagászati összeget kérnek érte. Ezt nem csak mi, hanem gyakorlatilag senki nem tudja megfizetni.

- A Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma milyen álláspontot képvisel?

- A tárgyalásokat ők folytatják a SZU hasonló szerveivel. Ez egyébként egyfajta orosz-magyar hadügyi lobby. A helyzet akkor volna számunkra kedvező, ha a két HM meg tudna egyezni, és felajánlanák nekünk az ingatlant. De ebben az esetben sem biztos, hogy az Universitas Szeged kapná meg. Elgondolásaink alapján a város belterületén is megoldható volna az elhelyezés! Így is, úgy is hatalmas összegre volna szükség. Önerőből ezt nem tudjuk előteremteni.

- Tehát nem sok remény van?

- Remény van, hisz a külföldi tőke ugrásra készen áll. Alig várják a beruházási lehetőséget. Ennek viszont "csak" egy feltétele van: az Universitas megteremtése.

- Köszönöm a tájékoztatást!

Tóth Tamás

NAGY és apró HIRDETÉSEK

MUNKALEHETŐSÉG!

A Cél Rt hallgatókat keres!

Feladatuk: előfizetők keresése a cég új gazdasági lapjához.

Magas kereseti lehetőség:

1-25 előfizető 50 Ft/fő

26-50 előfizető 100 Ft/fő

51-75 előfizető 150 Ft/fő

76-100 előfizető 200 Ft/fő

101-125 előfizető 250 Ft/fő

126- előfizető 300 Ft/fő

Jelentkezés a Hallgatói Irodában!

A MÉDIA-MIX. Bt. ügynöki munkára hallgatókat keres. Előnyös fizetési feltételek (bevétel 9%-a).

Feladat: Megrendelők felkutatása a cég + Szegedi Kereskedelmi és Szolgáltatási címjegyzék 1991" című kézikönyvére.

Jelentkezés és bővebb felvilágosítás a Hallgatói Irodában.

Fotósok figyelem!

A KIOSZ amatőr fotó-tanfolyamot indít 15-20 fő jelentkezése esetén. A tanfolyam várható költsége 3000 Ft, melyet részletben is fizethetsz. (Ha igazán érdekel a fényképezés, megéri.)

Jelentkezés: Szabó Magdolna (III. évf. magyar-népművelés), vagy: KIOSZ 13-596-os telefonszámon.

Megjegyzés: Megfelelő létszám esetén a tanfolyam a következő félévben indul el. A jelentkezésnek különösebb feltétele nincs.

ISZTAMBUL: 5 napos autóbuzos kirándulás; plusz kedvező vásárlási lehetőségek! Két éjszaka 2-3 ágyas, fürdőszobás szállodai szobákban (reggeli és vacsora!)

Városnézés és ázsiai túra!

Időpont: 1991.január 18-22.

Ára: 1700 Ft + 70 DM

Jelentkezés: tel.:55-226 (esti órákban)

Új év, régi ár!!!

ALBÉRLET:

1. Újszeged, Vedres u. 11. I./5.

főbérlet nélküli 2 szobás, 3 fő részére.

Érd.: Ambrus László

19-801 (16.00 után)

2. Római krt. 17-19 I./17.

1 szoba, főbérlet nélküli, bútorozott 1 v. 2 lány (jan. 1-től)

Érd: Román tsz. (10-122/45)

Erdélyi Erzsébet

8.00 - 16.00

3. Főbérlet nélküli lakásban 1 szoba 3 000 Ft-ért kiadó. Érd.: Schneider Károlyné, Budapesti krt. 6/A II.
5. Tel.: 14-111/12 mellék

Hírdess a Tű-ben!

Miből élünk jövőre?

Igaz, hogy az őszi demonstráció a felsőoktatás egészére érvényes elkeserítő állapotok miatt tiltakozott, de tény, hogy a robbanást az ösztöndíjak körüli hercehurca idézte elő. Érzékeny pontunknak bizonyult a hasunk. A kialakult egyezség, a főiskolán szeptembertől januárig működő elosztási mód a II. félévben érvényét veszti. Új rendszer szerint tömhetjük meg a zsebeinket havonként egyszer. A Főiskolai Tanács fog majd dönteni, de az elképzelések már körvonalazódnak itt is, ott is. Körbetekintettünk, ki mivel akar előrukkolni

Készült már egy átfogó tervezet - a HKT-irodában bárki beletekinthet -, amiről Elek Józsefet, a Tanulmányi Osztály vezetőjét kérdeztem.

- *Kinek a felkérésére és kinek a közreműködésével készült a tervezet?*

- A Főigazgatóság, személy szerint Rigó János igazgatóhelyettes felkérésére alkotta meg a tervezetet egy három tagú bizottság. Dr. Homor Géza, a DJB elnöke és Francia Péterné, a Gazdasági Hivatal munkatársa volt segítségemre. Szeretném az elején leszögezni, hogy ez a tervezet nem szentírás, hanem vitairat. A bizottságon belül is hosszú viták során alakult ki a végső álláspont és már azóta is több visszajelzést kaptam. A szempontokban azonban egységes volt a bizottság, azokhoz ragaszkodunk, mert - és most csak a saját nevemben beszélek - meggyőződtem, hogy ez szolgálja a diákok érdekeit. Meg kell szüntetni az eddigi helyzetet, azt, hogy az elsődleges prioritást a szociális támogatás élvezte, egy "szociális védőháló" működött. A hallgatók jövedelmük nagyobb részét innen kapták és a tanulmányi ösztöndíj nagysága csak másodlagos volt. A tervezet, amit a miniszteri rendelet alapján dolgoztunk ki, ezt az állapotot állítja a feje tetejéről a talpára. A nyújtott teljesítményt kell díjazni.

"1. A pénzbeli támogatás nagyobbik hányada tanulmányi ösztöndíjban realizálódjon.

2. Minden hallgató alanyi jogon részesüljön alapjuttatásban.

4. Meg kell szüntetni az áttekinthetetlen, zavaros, egyközpontból irányított elosztást, biztosítani kell, hogy a hallgatók tényleges döntési helyzetbe kerüljenek, az elosztás nyilvános, mindenki számára egyértelmű és kiszámítható legyen, adjon lehetőséget a belső rendszer folyamatos értékelésére, szükség szerű módosítására."

-Miért tartja szükségesnek az alapjuttatást és miért 1300 Ft a javasolt összeg?

- Miniszteri rendelet írja elő, hogy azokban az intézményekben, ahol az alapjuttatást elfogadják, az legalább 1300 Ft legyen.

- Elnézést, hogy közbeavágok. Az alapjuttatás létét nem írja elő a minisztérium?

- Nem. A rendelet csak ajánlatot tesz erre. Az alapjuttatás létevel egyébként mindhárman egyetértettünk, az összeg körül voltak viták.

Tulajdonképpen a kereseti kiegészítés (húspénz) 1210 Ft-ját pótolja.

- *Értem, csak hogy a tervezet tartalmaz egy szembevetendő ellentmondást.*

"B/1. A nappali tagozatra beiratkozott hallgatót - a II. félévtől kezdődően - havi 1.300.- Ft alapjuttatás illeti meg abban az esetben, ha tanulmányi átlageredménye legalább 2,7-et eléri."

- Nézze, ennek egyrészt riasztó szerepe lenne, másrészt utánanéztünk, 25-30 hallgatóról lenne csak szó és aki a 2,7-et sem éri el, az már igen közel áll a bukáshoz.

- A tanulmányi ösztöndíjjal kapcsolatban gyakran merül fel a szakpárok közti differenciálási igénye. Önök gondoltak-e erre?

- Én minden idegszállammal tiltakozok az ellen a babona ellen, hogy a humán szakosok kirázzák a kisujjukból a 4,5-öt, a reál szakosok pedig vért izzadnak alacsonyabb átlagért. Megkülönböztetés esetén kitenyésződne a felsőbbrendű matekos és az alsóbbrendű magyar szakos típusa. Én magyartörténelem szakon végeztem és emlékszem, éjt nappallá téve olvastam. Ne tévesszük össze az okot és az okozatot, a tanulmányi átlag csak okozat. Ha gyenge tanárok vannak, akik könnyen osztogatják az ötöst, akkor azok nem oda valók. Ezt az okot kell megszüntetni. A tanszékvezető figyeljen arra, hogy csak akkor kapjon a hallgató a tanszékéről jelest, ha maximális teljesítményt nyújt. Nem a tanulmányi ösztöndíjánál kell óvátenni azt, amit valaki elszűrt valahol máshol.

- A tanulmányi eredményér kifizetendő összeg görbéjében látszólag önkényes téréseket találhatunk. Mi a magyarázata?

"Tanulmányi ösztöndíjat a II. félévtől kezdődően a megelőző félévi átlageredmény alapján az alábbiak szerint kapja a hallgató:

3.50 - 3.59	1.000.- Ft
3.60 - 3.69	1.100.- Ft
3.70 - 3.79	1.200.- Ft
3.80 - 3.89	1.300.- Ft
3.90 - 3.99	1.400.- Ft
4.00 - 4.09	1.500.- Ft
4.10 - 4.19	1.600.- Ft
4.20 - 4.29	1.700.- Ft!!
4.30 - 4.39	2.100.- Ft!!
4.40 - 4.49	2.200.- Ft
4.50 - 4.59	2.300.- Ft
4.60 - 4.69	2.400.- Ft

4.70 - 4.79	2.500.- Ft
4.80 - 4.89	2.600.- Ft!!
4.90 - 4.99	3.000.- Ft!!
5.00 -	3.600.- Ft!!"

- Ezt is a gyakorlat szülte. Tapasztalataink és a statisztikák szerint ezek azok a pontok, ahol mintha megrekedhetnének a tanulók. De hangsúlyozom, a belső arányokon itt is lehet vitatkozni.

- *Nem kívánják-e ösztönözni anyagilag az áthallgatást, a C-szak felvételét, hiszen ez is teljesítmény?*

- El tudom képzelni, tessék javasolni, mint ahogy mi megtettük a nem nyelvszakosok nyelvvizsgájánál.

"A/2. A kategórián belül minden elégtelen érdemjegy 200.- Ft-tal csökkenti az összeget, a nem idegen nyelv szakosok középfokú nyelvvizsgálja 300.- Ft-tal, a felsőfokú nyelvvizsga pedig 500.- Ft-tal megemeli a kategóriánkénti összeget."

- *És miért lenne szükség minden elégtelenért levonni 200 Ft-ot? A csekkel megfizetünk egyszer érte.*

- Ezen is vitatkoztunk, magam is azt mondtam, hogy nincs rá szükség.

- *Ellentmondásoktól terhes a szociális támogatás jelenlegi rendszere is. E helyett mit javasolnak Önök?*

- A rendszeres havi szociális támogatás megszűnne. Egyáltalán, ami volt, azt el kell felejteni. Mindenki tudja, hogy a kereseti kimutatások, vagy a jövedelemkimutatások mennyi visszaélésre adtak alkalmat. Nekünk volt a legkellemetlenebb, mert kénytelenek voltunk úgy kiutalni támogatást, hogy tudtuk, nem szorul rá az illető. A rendelet szerint szociális támogatás egyéni kérelem alapján történjék. Ezek elbírálását azonban az alapközösségekre kell bízni. Félévenkénti egy alkalommal fizetnék ki a segélyt.

- *Mégis mit takar a szó, hogy alapközösség?*

- Jobb szó híján olyan közösségeket jelent, amelyekben a résztvevők jól ismerik egymást, azonos az érdekük, azonos tanszékhez kötődnek esetleg. Ezeknek a közösségeknek joga lenne bekérni a szükséges igazolásokat. De meg kell adni azt a lehetőséget is, hogy egy olyan alapközösségben, ahol esetleg senki nem szorul támogatásra, az egész összeget kulturális célokra fordíthassák. Az alapközösségek létrehozása részben az új SzMSz hatáskörébe tartozik, de maguknak, hallgatóknak kell kezdeményezni. Tegyék ezt! Ha a HKT előáll egy javaslattal, amit a hallgatók nagy része támogat, akkor a Főiskolai Tanács biztosan elfogadja majd. Most új utakon kell elindulni, ami buktatókkal jár, de el kell indulni, próbálkozni kell.

Nézzük, merre próbálkoznak a hallgatók. A Koordinációs Bizottság december 12-i ülése után kérdezem Vass Imrét, a HKT és a DJB titkárát, valamint Bánfi Pétert, a HKT tagját a készülő ösztöndíj-tervezetről.

- *Imre, milyen lépéseket tett és milyen lépéseket kíván tenni a HKT annak érdekében, hogy februártól az új juttatási rendszer hívebben tükrözze a hallgatóság érdekeit, mint az eddigi?*

- A HKT arra törekszik, hogy keményen belefolyjék abba a munkába, ami az új tervezet előkészítését és elfogadását célozza, főleg a szavát, és az ő tervezetét fogadják el, és nem bárki másét.

- *Egy önálló tervezettel készül tehát a HKT?*

- Ha nem is önálló tervezettel, de Elek tanár úr elképzelése jó alapnak bizonyult arra, hogy abból kiinduljon, majd kikristályosodjon egy olyan tervezet, amely a hallgatók többségének megfelelő lesz.

- *Milyen fázisban van most ez a folyamat?*

- Ez még nagyon kezdeti állapotban van, de most két bizottság is dolgozik rajta, az egyik a DJB, a másik a HKT Koordinációs Bizottsága. E két fórum eddigi munkája során megfogalmazódtak bizonyos alapelvek, amelyek irányt szabnak ennek az egész munkának.

1. Teljesítményorientált legyen.

2. A szociális támogatás elbírálásának alapja megváltozzék. (az adóhatóságtól hozott igazolás alapján lehetne csak a jövedelmeket kimutatni)

3. Minél kevesebb legyen az alanyi jogon járó pénz (abban mindenki egyetért, hogy legyen valami alapjuttatás, de például az inflációt ne kövesse).

4. Nagyobb beleszólási lehetőséget a hallgatóknak. Önmaguk között minél jobban tudjanak differenciálni.

5. Az oktatók véleménye a tanulmányi ösztöndíjnál az osztályzatokban érvényesüljön, a szociálisnál pedig semmiképpen, ezt a hallgatók döntsék el teljes egészében.

6. A szakok közötti különbségtétel szükségessége.

Ezt azért mondtam hatodiknak, mert ez még nem eldöntött kérdés, nagy viták folynak körülötte.

- *A gond csak az - véleményem szerint -, hogy februárra az új rendszernek működőképesnek kell lennie, most pedig itt állunk december közepén, még csak alakulófélben lévő elképzelésekkel, ugyanakkor kezdődik a vizsgaidőszak, ami ezeknek a bizottságoknak a működését bizonyára hátráltatni fogja és féltő, hogy az idő rövidsége miatt nem készül el, vagy nem olyan minőségűre készül el a rendszer, mint amilyenre kellene.*

- Ez igaz. De tudni kell, hogy a januári ösztöndíjat a hallgatók még a régi szisztéma szerint fogják kapni, mivel az még az első félévhez

tartozik. Az új elosztási mód csak február végétől, a februári pénzek kiosztásával lép életbe. Másrészt pedig úgy gondolom, hogy ha azok a hallgatók, akik részt vesznek ezekben a bizottságokban, vállalják, hogy január végén, miután levizsgáztak, néhány szabadnapjukat rászánják erre az egészre, akkor ezt elfogadhatóvá lehet gyúrni.

- *Igen, láttam, hogy most is az ülésen 6-8 ember órákat áldozott erre a dologra, de a Koordinációs Bizottság nem 6-8 emberből áll. Jellemző-e, hogy ilyen kevesen vagytok.*

- Ez nem jellemző, csak bizonyos személyi torzalkodások oda vezettek, hogy több ember lemondott a tagságáról, illetve többen valószínűleg azért nem jöttek el, mert közeledik a vizsgaidőszak, tanulnak a ZH-kra, vagy a vizsgákra.

- *Péter, Te előálltál egy saját tervezettel. Kik készítették ezt?*

- Tulajdonképpen ketten készítettük közösen munkával, Szilassi tanár úr és én. De a tervezetet a matek tanszék hallgatói is megvitatták és támogatják.

- *Hogyan foglalnád össze elképzelésed lényegét?*

- Célunk, hogy ne azonos átlageredményért, hanem azonos teljesítményért fizessenek azonos pénzt.

"A tanulmányi ösztöndíj odaítélése csak összehasonlítható teljesítmények értékelésével történjék. Az igazságos összehasonlítás azonban csak egy évfolyam azonos szakos hallgatói között lehetséges.

A tervezet minden nappali tagozatos hallgatót besorolna szakpárjának megfelelően két csoportba. E két csoportban külön-külön állapítanák meg a számára adható ösztöndíjat, így a ténylegesen felvehető ösztöndíj e kettő összegéből állna...

Ezeket a csoportokat az évfolyamok és szakok szerint (tehát nem szakpárok szerint) állítanánk össze, így azok kerülnének egy csoportba, akik egy-egy félév végén pontosan ugyanazokat a gyakorlati jegyeket kapják, pontosan ugyanazokat a vizsgákat teszik le, így az egymáshoz viszonyított teljesítményük mérhető, összehasonlítható. Minden csoport (nem tanulmányi csoport!) részére külön-külön létszámarányosan adjuk oda a csoportot megillető pénzüsszeget, majd a csoporton belül végezzük el a megfelelően differenciált szétosztást...

A csoportba tartozókat sorrendbe kell állítani. Ezt a sorrendet elsősorban a csoport tagjainak a szaktárgyi átlaga határozná meg. Az azonos szaktárgyi átlaggal rendelkezők között a közismereti tárgyak átlaga alapján állapítanánk meg a sorrendet...

A végleges sorrend kialakítása után egy hallgatói bizottság állapítsa meg, hogy a rendelkezésére álló összeget hány kategóriába csoportosítva ossza szét, és ezen belül hányan kerüljenek egy kategóriába. Ezt a munkát hatékonyan fogja segíteni egy interaktív számítógépes program, amelynek két fix bemenő adata a csoport létszáma és a szétosztható összeg. E bizottságnak kell érdemben megállapítani a differenciálás mértékét."

- *Ez a tervezet minimálisra korlátozza az általános tárgyak jelentőségét, így az idegen nyelvet és a pedagógiát is.*

- Ezt a hibát utólag mi is észrevettük. Úgy lehetne korrigálni, hogy mindkét tanszéken egyharmad arányban vennék figyelembe az általános tárgyakat, ami azt jelentené, hogy a tanulmányi ösztöndíj egészében is egyharmad részben szerepelne.

- *Gondoltatok a jegyek súlyának megkülönböztetésére is. Hogyan képzelték el ezt?*

- Ebben a kérdésben a tervezetben rögzített elképzelés épp most, a Koordinációs Bizottság ülésén módosult. Úgy gondoljuk, hogy a kollokvium és a gyakjegy egyforma mértékben számítana, a szigorlat súlya pedig 3:2 arányban viszonyulna a gyakjegyéhez. De ez a következő félévben még nem működhetne így, mert erről mindenképpen előre kell tájékoztatni a hallgatókat, hogy ennek tudatában készülhessenek a vizsgákra.

- *Imre, ha kialakul egy tervezet, azt a hallgatóság - rossz szó - egésze hol és mikor tudná véleményezni?*

- Február közepe táján fogunk szervezni egy gyűlést, aki eljön, az beleszólhat, aki nem, annak pedig tudomásul kell vennie azt a döntést, amit ott a többség meghoz. Addig is azonban bárki benyithat a HKT-irodába, elmondhatja a véleményét, ötleteit, sőt ezúton is kérjük ezt.

- *Köszönöm a beszélgetést.*

Gévai Imre

Egy tervezetlen

A tanács - mely létszámát tekintve ekkor még határozatképes volt - a tervezett menetrend szerint haladt. A 4. napirendi pontnak megfelelően a Tervezetet elemezte. A III./7. alpont parázs vitáját azonban megzavarta egy esemény: belépett egy ifjú (ha nem ügyelnék kínosan arra, hogy ne sértsek meg senkit, azt imám:bedőlt; de egy újság törekedjék a megbékélésre, vállalja fel akár a kötőtű szerepét is, tehát ragaszkodva a pusztá tényekhez stilisztika nélkül: belépett). Másfél üveg borral a kezében és közel ugyanennyivel a fejében. (Ez persze hozzávetőleges, tehát nem objektív, vagyis szubjektív, egy speciális sajátos mérce: a megítélésem alapján. Valótlanságának bebizonyítása esetén tartom a hátam.) Vészjósló tekintettel felmérte a helyzetet, körbekínálta a fél üveg bort - csekély eredménnyel - majd helyet foglalt. Kínos csend ülte meg a termet. Tanácstalan, meglepett tanácstagok. Jólnevelt, szerény javaslat érkezik a helyzet urától - nem mennél ki, mi itt dolgozni szeretnénk - hátbatámadva a saját sorokból - tulajdonképpen nyílt az ülés. Illékony nyugalom. Folytatódik a munka. Izzadságszag. A Hívatlan figyel, tájékozódik, már amennyire zavaros szeme ezt engedí, de azt még felismeri, pénzről van szó. Ez felkelthette érdeklődését, mert a következő pillanatban, amikor felhangzik a kérdés: "elfogadjuk-e a 9. pontot, mely szerint a szakmai gyakorlaton lévő hallgatók nem jogosultak pénzügyi támogatásra", nos hát ekkor a Hívatlan spontán prófétikus monológba kezd: "Jövőre megpusztulunk, mindannyian elpusztultok, ha nem mentek ki az utcára és nem gyújtotok fel egy villamost! Értitek?! Mindenért fizetni kell!" Tisztán artikulál, mondatfűzése csak itt-ott akadozik, ami alkoholos befolyásoltságának mértékét tekintve nem kis teljesítmény. "Mindenért fizetni kell! A kormány az egy kormány". Itt mintha megbicsaklott volna a gondolat. "Jövőre lakásadó lesz, emberek! Tudjátok, az mit jelent? Az albérletek ötszáz vagy akár ezer forinttal emelkedni fognak. Aztán van az a doboz, az a kis láda vagy mi, amit autónak neveznek, azt is meg fogják adóztatni és akinek eddig sikerült összekuporgatni egyet, most majd az is beledöglök!" Széles taglejtésekkel kíséri apokaliptikus próféciját. "Ezt a ganéjt le kell rombolni a porig! Nevetségesek vagytok, hogy hetedik pont, meg kilencedik pont! Nem érdekes, hogy hányadik pont! Nem értitek?! Megpusztultok!" Döbönt hallgatóság. A helyzet magasztán senkibe sem ütközik fürkésző szemem. Akad, aki leplezetlenül élvezi ezt a szűkkörű, kedves kis botrányt. És mert a próféták szeretik hallgatni a hangjukat, feltartóztathatatlanul ömlik a tervezetlen szózat. Reménytelen és tragikomikus. (a. a szózat b. a szituáció c. a pusztulásunk - ennyit az interpretáció szabadságának). S amilyen váratlanul vette kezdetét, oly meglepően fejeződik is be az incidens. A Hívatlan cigarettára gyújt, mire "bagóval menj ki" utasítás csattan fel. A Hívatlan meghátrál, hangsúlyozva, miszerint ő egy magyar úriember, és mint ilyen tiszteletben tartja mások kérését. A sóhaj megrezegteti az ablakokat. Folytatódhat a munka. A Tervezet 9. pontjánál.

Mire visszatér az ifjú, már vagy a 15. pontnál tart a kritika. Mivel nélkülozi már a meglepetés erejét, gyorsan rendreutasítják, csak akkor maradhat, ha nem szól bele, ő ebbe belemegy, majd kinegy. Kinegy, mert ugye így, csak hallgatva, nem érdekes(éredemes). Meg van még egy fél üveg bora.

- ime -

NEMZETISÉGEK EGY MAGYAR FŐISKOLÁN

A múlt számban meghirdetett törekvés folytatásaként, most a Szlovák Nyelv és Irodalom Tanszék vezetőjével, Králik Aladárral beszélgetek.

- Mi az oka annak, hogy míg 1950-ben a magyarországi szlovákság száma jóval meghaladta a 100.000 főt, addig a legutóbbi népszámlálás szerint körülbelül 10.000 ember vallotta magát szlováknak?

- Én úgy tudom, hogy a második világháború után két-, sőt háromszázezen voltak a szlovákok, s így még szomorúbb ez a stat. sztika.

Ez a kérdés a legkínosabb és legkényesebb pontja a magyar-szlovák viszonyoknak. A szlovákok azt szokták mondani, hogy ez erőszakos magyarosítás eredménye; magyar vélemény szerint pedig természetes folyamat. Ők e tény tragikus élet nem hangsúlyozzák!

Régen is nehéz volt meghatározni a szlovákság létszámát, ma is az. Annyi biztos, hogy a szlovák nyelvet szűk körben, családban, rokonok közt használók száma nem 8-10000. Nem tudok becsült értéket mondani, de ennél jóval több személy kommunikációs eszköze, de nekik nem teljes értékű, nem dominál életük minden területén.

- Ezek az emberek miért nem vallják magukat szlováknak?

- Hát ez az! Minden ember annak vallja magát, amilyen nyelven beszél, s az igazság az, hogy a szlovákok többségét a magyar nyelv jobban áthatja, több helyen használják, mint a szlovákok.

Magyarul mindent, minden nehézség nélkül ki tudnak fejezni, szlovákul pedig csak egy bizonyos körben beszélnek, egy bizonyos témában. Ráadásul ez jellegzetes archaikus tájnyelv, keverve magyar szavakkal. Érthető, hogy kétségek keletkeznek bennük, hogy minek is vallják magukat identitásuk tekintetében.

Ez azonban csak a magyarázat egyik fele. Nagy szerepet kap még az a tény is, hogy a legerősebb kulturális hatások magyar oldalról érik őket.

Ezzel magyarázható az öntudathiány, amit kulturális geocídiumként emlegetnek Szlovákiában.

- Ön hogy látja, az asszimilálódásban milyen szerepe van a természetes és milyen a mesterséges asszimilációnak?

- Ez kényes kérdés. 1918-ig a magyar fölény eredményezett olyan jelenségeket, hogy például Jankó Jedlik szlovák fiúcskából Jedlik Ányos, nagy magyar fizikus lett; de később sokkal súlyosabbá vált a geopolitikai helyzet. Közel 100 településen élnek szlovákok szétszórtan, nemzeti szervezettségük mindig gyengébb volt, mint a magyaroké. A trianoni területen maradt szlovákság identitástudatának fejlődése

megrekedt, míg a Szlovákiában élő testvéreiket a részben önálló államiság segítette.

Magyarországon sokáig semmilyen nemzeti impulzust nem kaptak. Ezért is van az, hogy gyengén örökítik tovább a nemzeti öntudatot, s még azt a kevés intézményes lehetőséget sem használják ki teljesen, amit az állam biztosít nekik.

- Kedvező volt a magyarországi politikai változás a hazai szlovákságnak?

- Mint nemzetiségnek nem, mert szükségszerűen erősödött a nacionalizmus itt is, mint ahogy a környező országokban.

- Ezt érzik itt Szegeden?

- Nem, ezt igazán nem mondhatom, soha nem tapasztaltam ilyet, bárhol beszéltem szlovákul. Mégis minden tele van a nemzeti jelleg, a magyar nemzeti jelleg hangsúlyozásával, a magyarság öntudatának felélesztésével és ez természetesen nem bátorít egy meggyengült nemzetiséget, még ha semmiféle sovinizmus sem kapcsolódik hozzá.

- És a csehszlovákiai demokratikus változás milyen hatással volt a hazai szlovákságra?

A legkreatívabb réteg megélenkül, érzik a mozgástér kitágulását, s harcba kezdtek a magyarországi szlovákság végleges eltűnése ellen, de a szélesebb rétegekben kevesebb nyoma van ennek. Talán inkább megrettentek a nacionalizmus mindkétirányú erősödésétől.

- Hogy ne legyen ennyire komor a vége, még valamit hozzá kellene tenni, de a madáchi leleménynél jobb (küzdj és bízza bízá!) nem jut eszembe. Akkor inkább maradjon így kissé töredékesen, remélve, hogy többen úgy vélik, érdemes volna más irányba tovább gondolni ezt a problémát.

Köszönöm a beszélgetést.

Szeberényi Gyula Tamás

Teraz pokračujem v tom, čo som v predošlom čísle začal: rozprávam sa s vedúcim Katedry slovenského jazyka a literatúry Aladárom Králikom.

- Čo je príčinou toho, že kým v r. 1950 počet Slovákov v Maďarsku prevyšoval 100000, zatiaľ pri poslednom sčítaní ľudu sa k slovenskej národnosti hlásilo približne len 10000 ľudí?

Podľa mojich vedomostí po druhej svetovej vojne bolo v Maďarsku 200-300 tisíc Slovákov, no a v takomto osvetlení tieto údaje sú ešte smutnejšie. Tento problém je najchúlostivejším a najneuralgickejším bodom vo vzťahoch maďarsko-slovenských. Podľa slovenského stanoviska takýto veľký pokles je výplodom násilnej maďarizácie, podľa názorov z maďarskej strany ide skôr o prirodzený proces. Maďari nezdôrazňujú tragické ostrié veci. Presne určiť počet Slovákov v Maďarsku bolo komplikované a takým aj ostáva. Jedno je isté: počet tých, ktorí v istom kruhu, v rodinnom, susedskom prostredí hovoria po slovensky, značne prevyšuje tú uvedenú desaťtisícovú hodnotu. Nevieť povedať presný počet, ale je ich hodne viac, aj keď im slovenčina neslúži ako vylučný alebo dominantný a všestranný dorozumievací prostriedok vo všetkých sférach života.

- Prečo sa títo ľudia nehlásia k slovenskej národnosti?

Nuž to je ono. Ľudia sa obyčajne hlásia k národu, ktorého jazykom najviac a najlepšie hovoria, a faktom je, že naši Slováci sú poväčšine viac preniknutí maďarskou rečou ako slovenskou, častejšie a v širšom okruhu ju používajú ako slovenskú. Po maďarsky sa ľahko a spontánne vedia vyjadrovať vo všetkých sférach komunikácie, po slovensky však - a to je najtvrdším problémom - len v istom užšom prostredí a v istých užších témach. Potom je to istý druh archaických, zemepisne dosť roztrúsených miestnych nárečí, lexikálne i gramaticky ovplyvnených alebo nahlodaných maďarčinou. Nie div, že ľudia zápasia s ťažkosťami a neistotou, keď treba vyznať národnú príslušnosť. Toto je však len polovica pravdy. Závažný je aj fakt, že kultúrny vplyv je silnejší z maďarskej strany. Tu kdesi korení nedostatok alebo oslabnutie sebavedomia, ktoré s na Slovensku a čiastočne aj u nás spomína ako kultúrna genocída.

- vy ako nazeráte na asimiláciu, nakoľko je umele vyvolávaná a nakoľko prizodzená?

Je to zase chúlostivá otázka. Do r. 1918 maďarská supremácia bola dosť "úspešná", jedným z mnohých príkladov je prípad Štefana Jedlika od Nových Zámok, z ktorého sa stal známy maďarský vynálezca a akademik Jedlik Ányos. Potom sa geopolitická situácia zmenila. Časť Slovákov zostala na území Maďarska, dodnes žijú roztrúsené asi v 100 osadách. Národno-organizačné možnosti boli im odňaté, vývoj ich vedomia identity bol zahataný, kým na Slovensku tento vývoj po páde maďarskej zvrchovanosti volnejšie ako predtým mohol pokračovať. Slováci v Maďarsku dlho nedostávali žiadne také impulzy. Dôsledky sa prejavujú aj v tom, že národné povedomie sa dnes dedí veľmi slabo a aj štátom zarúčené neveliké inštitucionálne možnosti sa využívajú často dosť slabo.

- Ako sa dotýkajú domácich Slovákov súčasné politické zmeny v Maďarsku?

Nevelmi priaznivo, lebo zosilnel aj nacionalizmus, ako aj v susedných krajinách vsade.

- Cítiť to aj tu v Segedíne?

Nie, nemôžem povedať, nestretol som sa s takými prejavmi, hockde som hovoril po slovensky. Ale vsade a často sa spomína a zdôrazňuje Maďarstvo ako čelok, kriesenie jeho povedomia, národné aspekty, národné osudy. Toto všetko nevelmi povzdubzuje príslušníkov oslabnutej národnostnej menšiny, aj keď nedochádza k ostrejším šovinistickým prejavom.

- A ako pôsobila na domácich Slovákov demokratická premena Česko-Slovenska?

Najaktívnejšia vrstva sa rozhýbala, uvedomila si rozšírený priestor pohybu a kontaktovania so Slovenskom a dala sa do aktívneho boja proti hroziacemu zániku Slováce v Maďarsku. Širšie vrstvy reagujú vlažnejšie. Akoby mali obavy z rastu obojstranného nacionalizmu.

- Aby náš rozhovor nevyznel tak pochmúrny, mal by som ešte niečo dodať, ale si viem spomenúť len tú známú maďachovskú sentenciu. Nech teda zostane rozhovor takto: trocha nedokončený. Snáď sa nájde niekto, kto potisne tému iným, jasnejším smerom.

Prekladali: Enikő Óváriová,
Natalia Lopušnyiová
Ildikó Janska
Alžbeta Božiková

Mennyibe kerül manapság a könyv?

Drága, vágná rá akárki, ha kicsit is jártas a könyvpiacra. Pedig mekkorát téved, aki így gondolkozik. Elég néhány percet tallóznunk a Radnóti Könyvesbolt emeleti elárúsító helyiségében. Raffay tanár úr könyve, *Erdély 1918-1919-ben*, 25 Ft. Sipos Péter: *Legális és illegális munkásmozgalom (1914-44)* 23 Ft. Kedvezőbb az ára *Hernádi Gyula* művének, *Hátamon fekve szaladgálok* (nem képzavar ez?) 22 Ft. Népi írók, ifjú kommunisták és más rebellisek, elkövette *Boglári-Békés István*, már csak 19 Ft. Azonban mégsem ezek a legolcsóbbak. 15 Ft-ért az enyém lehet a *Zsivoje szlovo - Élőszó, a szovjet és orosz irodalom hangos antológiája*. Igaz ugyan, hogy ezekre nem érvényes az ALMA MATER, de enélkül is kifizethetők. A győztes pedig, *Koroknai Zsuzsa: Így élt Lenin* című munkája, 12 Ft. Amíg a készlet tart!

szeberényi

Koncertfigyelő

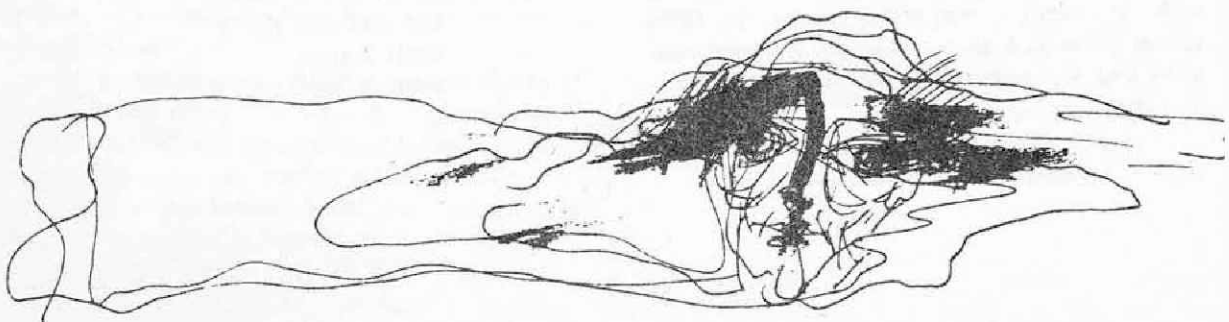
(Jazz a JATE klubban)

J. Pastorius, a Weather Report legendás basszusgitárosa 1984-ben, Poriban, az MTV-nek adott interjújában diszkót mosoly kíséretében formális ígéretet tett arra, hogy Magyarországon koncertet ad. (... annyit is mondhatott volna: ugyan...) Pastorius azóta meghalt, - melleleg nem jött el Magyarországra. A jazz ezoterikus műfajának hazai kedvelő folyamatosan abban a helyzetben vannak, hogy ha akarnak, minden jazz-eseményen ott lehetnek, - hisz esemény igazán kevés van. E maroknyi közönséget Szeged 1989-ben nem kényeztette el: a Dresch-Q-n kívül egy jól megszokott profilú Super-trio, egy könnyed, majdnem 'szórakoztató' Vasvári-Debski Group, s a

talán 10 ember előtt játszó Gőz László-csapat jelentette a kínálatot.

Pedig Szegednek vannak hagyományai: a 80-as évek elejéig minden ősszel megrendezett jazz-napok produkciói (pl. egy Pege-Namyslowski jam) a műfaj történelemkönyvébe illőek voltak. Az ismét bölcsészklubbá váló JATE-klub műsorvezetői bizonyára tudatában vannak e hagyatéknak, s annak is, hogy a jazz igazában klub-műfaj. Mutatja ezt sorozatuk (Trio Stendhal, Szabados György, Binder Károly, After Crying, ifj. Rátonyi R. együttese), s mivel élvonalbeli zenészekről van szó, talán a hazai jazz jelenlegi állását is, mely durván így összegezhető: nem egyeduralkodó már a témaszólo-téma kompozíció, - ahogy ez már nagyon régóta így van Garbarek, vagy Jarrett zenéjében -, a teljes komponáltság és a teljes free szabadon vegyül. Annak ellenére, hogy két lemezbemutató is volt (Trio Stendhal és Binder) újat, mást nem hallottunk az előadóktól; s ez nem is baj; ha valakiben maradhatott némi hiányérzet, az az a típusú hallgató, akire a sziporkázó improvizatív zene tesz elementáris hatást. Szabados volt az egyetlen, aki a jazz (inter-helyi) szupranacionalitásában, - folklór ihletettségéből adódóan - egyedülálló közép-európai jelenség, s mint ilyen, hasonlíthatatlan. Binder szintén az utóbbi néhány évben szólístaként kiforrott, Dreschéktől elütő arculatot adott zenéjének, mely amilyen mértékben válik szépirodalmi ihletésűvé, úgy csökken benne az élő zene szerepe. A programban leginkább színlott az első lemezes After Crying produkciója volt, repetitív, lágy mólhangzású, katarzis-utániségével. Létük, sikerük mutatja, hogy ebben a térségben a repetitív zenének, ha kevésbé átalakultan is, van még kifizetése. Az átalakulás jelentheti akár a progresszív muzsikához való folyamodást, - ahogy ők a King Crimsonnal tették. Ami igazán hiányzott, az a Dresch-Grencsó-féle (folk-)jazz, - emlékezve rendszeres szegedi fellépésükre. Remélhetően a folytatásba beleférnek.

- 1 -

ÉLET-HALÁL TITKAI

A negatív gondolati képek hatásai

Ha valaha is szembenálltál egy mérgefogait rádmeresztő, marni készülő kobrával, akkor csupán az esemény elképzelésének hatására is már adrenalin - a vérelasztást szabályozó, mellékvesevelő hormon - árasztja el testedet, bőröd verítékezni, szíved vadul dobogni kezd, mintha a kobra a valóságban is újra előtted lenne. Ha valaha is szemben álltál féltékeny házastársaddal, dühöngő főnököddel vagy egy felbosszantott rendőrrel, akkor csupán az esemény elképzelése vagy az attól való félelem is, hormonjaidon keresztül ugyanúgy beindíthatja testi reakcióidat, mintha a vészhelyzet valóságos lenne. Tüdőd gyorsabban pumpálja a levegőt. Vérnyomásod megemelkedik. Szíved szaporán ver. Fehérvérsejtjeid pedig, melyek tested védő "katonái" a betegségekkel szembeni harcban, legyengülnek.

Minél jobban tudsz koncentrálni félelmedre vagy aggodalmadra, annál több kárt tudsz okozni testednek. Szív- és érbetegekről írva Ornish doktor a következőket mondja: "Ha haragszol, aggódsz vagy félsz, akkor vérnyomásod és pulzusszámod jelentős mértékben megemelkedik, verőereid görcskészsége megnő és verlemezkéid könnyebben összezsapzódnak, s így nagyobb az erek eltömődésének veszélye."

Íme, néhány gyakran elképzelt jelenet, amely kellemetlen testi következményekkel jár:

- *Elveszted állásodat, és munka nélkül maradsz.
- *Infarktusod, rákod vagy más komoly betegséged lesz.
- *Megtámadnak éjjel az utcán.
- *Lakásodat kirabolják.
- *Házastársad hűtlen.
- *Eltévedsz.
- *Atomháború tör ki.
- *Magányos öregség vár rád.
- *Szeretteiddel valami borzasztó történik.
- *Befektetésed értéktelenné válik vagy értéke csökken.

Ha krónikus aggódó vagy, bizonyára könnyen tudod folytatni a sort.

Hogy miként reagál tested ezekre a gondolati képekre, az attól függ, hogy korábbi tapasztalataidnak megfelelően milyen érzések ébrednek benned. Élettörténeted programozza be, hogy miként reagál tested ezekre a félelmekre. Ha a lehetséges veszély felismerése, és az amiatti kilátástalanságérzés okozta stresszel nem tudsz megbirkózni, akkor a következőkre számíthatsz:

- *Depresszió
- *Az agyműködés határfoka csökken
- *Az immunrendszer ereje csökken
- *Kifejldődik valamilyen betegség

Egyik kutatónk, dr. Richard E. McKenzie, egy körlevelünkbe írt írásban megmagyarázza, hogy miként szakítja meg ezt az ördögi kört a Silva-módszer:

"Biztosítja annak a tudatossági tényezőnek a kialakulását és megerősödését, mely azonosítja a stresszt és feszültséget. Lehetővé teszi, hogy olyan gondolati és észlelési szabályozást alakítsunk ki, melynek révén elkerülhetjük a reménytelenség érzését. Lehetőséget ad olyan negatív érzelmi reakció megváltoztatására, mint pl. a depresszió.

És végül, ha mégis szükség lenne orvosi beavatkozásra, akkor eredményesebbé teheti a kezelést."

HINNI A BETEGSÉGBEN ÉS ELVÁRNI AZT

Akik számítanak a betegségre és azt hiszik, hogy valami olyant tettek, ami beteggé teszi őket, azok valójában önmaguk okozzák betegségüket.

Talán azt mondták neked, hogy ha huzatban ülsz, akkor megfázol, s te ezt tényként könyveltél el. Az ilyen elfogadás a tanítást hitrendszered részévé teszi. Legközelebb huzatban, hited miatt számíthatsz a megfázásra. A történet további részét már ismered. Legközelebb huzatban ülve, mivel hitrendszeredben megerősítetted az ok-okozati összefüggést, még biztosabb vagy abban, hogy megint megfázol. És lőn.

Vírusok és baktériumok mindig körülvesznek, immunrendszered azonban sakkban tartja őket. Elméd ugyanakkor megzabolázhatja, de szabad pórázra is engedheti immunrendszeredet. Az orvosok egyre

közelebb jutnak annak elfogadásához, hogy elménk javítani képes testi állapotunkon. Hogy rontani tudja és beteggé tehet, azt már évtizedek óta tudják.

A negatív elvárásoktól betegek leszünk. A pozitív elvárásoktól egészségesek. Egyforma hatásfokkal zajlik a két folyamat. Megerősítés hatására ezek az elvárások egyre hatékonyabbá válnak. Megerősítő hatású, ha kimondjuk, vagy hallunk másokat, amint mondják. Az eredmény megtapasztalása is megerősítő hatású, valamint a képi megjelenítés és az elképzelés is.

Egy férfi felkeresi orvosát. Az kikérdezi, megvizsgálja, majd felír egy gyógyszert. A beteg elmegy a gyógyszerészhez, kiváltja a készítményt, és beveszi, mondjuk "négyóránként két tablettát" adagban. Meggyógyul. Egy dolgról nem tud. Orvosa semmi kórosat nem talált a vizsgálatnál. A recepten pusztán cukortablettát rendelt. A gyógyszerbe és az orvos tudásába vetett hit azonban meggyógyította az illetőt, amihez az is hozzájárult, hogy elvárta a gyógyszertől a gyógyhatást. Ezt placeboeffektusként tartják számon. Az orvos gyógyszert rendel, de tudja, hogy a beteg elméje végzi majd el a feladatot. S az meg is teszi.

Te is kihasználhatod elmédnek ezt a gyógyerejét, s ezzel segíthetsz magadon és másokon is.

(Részlet José Silva és Robert B. Stone: Gyógyíthatok c. könyvéből.)

Karácsony mítosza

A Karácsonyt, mint a téli napforduló (dec. 22.) ünnepét a katolikus egyház mentette át a pogány ünnepek sorából. Eredetileg az egyiptomi napistennő ünnepe volt. Hasonlóan a pogány termékenység- és varázsló-ünnepekhez, mint például a Gyümölcsoltó Boldogasszony, vagy a halottkultusz ősi maradványaként ránk maradt a Halottak napjához, melyet akkor is azon a napon ünnepeltek mint ma, valamint a búcsújárásokhoz és a búzaszenteléshez.

Ezeknek a kereszténységhez semmi köze. (A Húsvét nem ide tartozik!) Ezért aztán nincs is köze a Názáreti Jézus születéséhez, de kialakult körülötte ez a misztifikáció. Jézusról a világ túlnyomó része azt hiszi, hogy december 24-én éjfélkor született. A tudomány és a történelem azonban másként foglal állást.

A napkeleti bölcsék csillagértelmezéséről B. Pilbert a következőket írja a Keresztényi prófétálás és atomenergia című könyvében:

"Nagyon valószínű, hogy a különleges csillagászati esemény - a Jupiter és a Szaturnusz nagy konjunkciója - összefüggésben állt Krisztus születésével, amely jelentős fordulatot hozott az emberiség történetében, kiindulópontja lett a keresztény időszámításnak. A babilóniai asztrológiában ez az esemény - a háromszori találkozó a Jupiter és a Szaturnusz között ugyanazon a pályán - azt jelenti, hogy valami új jön létre, új csillag születik. A Jupiter egyébként Izrael jele volt, a Szaturnusz pedig Palesztína uralkodóját jelezte. Ez a különös égi jelenség arra ösztönözte Babilónia királyát, az udvari asztrológusokat, hogy követeket küldjenek Jeruzsálembe a hódolat, a gazdaság és az egészség kívánságainak jelképeivel, a tömjénnel, arannyal és mirhával.

Ez az égi jelenség egyébként magyarázatot ad arra is, hogy miért "ijedt meg Heródes és vele együtt az egész Jeruzsálem."

(Máté evangéliuma 2. rész 3. vers)

Wilhelm Wörhde pedig így ír a Mikor született és halt meg a Názáreti Jézus? c. könyvében:

"Krisztus születési évében háromszor találkozott a Jupiter és Szaturnusz a Hal csillagjegyében. Mivel a Szaturnusz a zsidók szombatsillaga, a Jupiter pedig a Király és az Igazság csillaga, a napkeleti bölcséknek semmi kétségük nem lehetett afelől, hogy a 900 éve nem tapasztalt égi esemény a zsidók királyának születését jelenti.

A várakozást növelte a babilóniai csillagászok körében a Dániel hagyomány, ami a zsidók Messiás-várását jelentette.

A Jupiter és a Szaturnusz már április 12-én hajnal óta úton voltak egymás felé, s május 29-én - 7 esztendővel az időszámításunk előtt -, soha nem látott fényes csillagként felvillantak a napkeleti égen. A csillagok tudósait ekkor roppant nagy izgalom szállotta meg. Egyesek arra is emlékeztek, hogy a pogány varázsló, Bileám így jövendölt: "Származik csillag Jákobból..." (4 Mózes 24,17.)

Úgy gondolták, hogy most teljesedett be az idő. S amikor okt. 3-án ugyanez az együttállás bekövetkezett, már semmi kétségük sem volt: ez a csillagkép az új idő kezdetét jelenti! A zsidó monda szerint e csillagkép alatt születik Izrael megszabadítója az egyiptomi fogságból és ugyanezen csillagkép alatt születik a Messias is, melynek eljövetelét maga Mózes hirdette meg e szavakkal: "Prófétát támaszt néked az Úr, a te Istened te Közüled, a te atyádfiai közül, olyat, mint én: azt hallgassátok!" (5 Mózes 18, 15)

"Ekkor, okt. 3-án, 7 évvel Krisztus születése előtt másodszor is megjelent az égen a fényes csillagkép. A csillagászoknak ez adott jelt, hogy elinduljanak Palesztína felé. Mert tanúi akartak lenni az új időszak kezdetének. Ezek az emberek feltehetően jómódúak voltak és jó orvoknak és papoknak is örvendtek hiszen

értékes ajándékokat vittek, s jó 6 évig voltak úton. Jeruzsálem volt a céljuk, mert ott kellett megszületnie a Jupiter által megjövendőlt Megváltónak".

A különös csillagjegy által megjövendőlt Krisztus azután megváltotta az emberiség bűneit a gólgotai keresztfán.

Egyébként is Jézus Krisztus nem egy "giccs Jézuska", aki karácsonyfát hoz, hanem a keresztény hitvilág szerint a Megváltó Krisztus, aki nem karácsonyfát, hanem az örök életet hozta el halála által. Nem a gyermek Jézus az, akiben Üdvösség van, hanem a férfikorú. Lehet ünnepelni a születését, de nem lehet lesüllyeszteni a télapók, plüss angyalkák és húsvéti nyuszik szintjére.

Nem az a szeretet, ha egy napot áldozunk "szeretteinkre", hanem a szeretet az élet lényege. Adhatunk neki egy napot az évből, mint ahogy az anyáknak az Anyák napját, a gyerekeknek a Gyermeknapot.

És tegyük is meg!!! Ünnepeljünk!

De ahogy a gyerek egész évben gyerek marad, és az anya is anya, a Szeretet se váljon egynapos fegyverszünetté. De erről már sokan írtak...

A kereszténység és a karácsony hogyan fér össze? A Biblia nem tudósít erről a már említett okok miatt. A ma már konvenciók, műfenyők, műanyag-Bethlehemek és recsegőre hallgatott "Csendes éj"-lemez mögül felteszem a kérdést: Mit ünnepeljünk karácsonykor?

Ünnepeljük a szeretet, de szedjük le a karácsonyfákról a műmosolyt, hazugságot és váljunk igazzá. Már csak azért is, mert Isten nem tűri a bűnt és ünnepet együtt, és ezzel mi is egyetérthetünk.

Kóbor Bernadett

Fordítás

Robert GEORGIN:
AZ IGAZSÁG SHAKESPEARE-RŐL
(Pseudo-science-fiction)

Én, William Shakespeare, írom a világ teremtését. Egy napon a vízből kijön egy lárvá. És ez az állat álmodik, akár a madár. A lombikrendszerből nem messze szörzetet növeszt és emlőket. És lőn a második agy. Aztán megjelenik az állat, kétlábra áll, kiegyenesedve, a harmadik aggyal. De a negyedik agy, az mikor nyilatkozik meg? Milyen cselekedet leplezi le első ízben, őt, őt, akit megszokásból továbbra is embernek neveznek, és aki letaszítja trónjáról a sapiensnek nevezett majmot? Én, William Shakespeare, milyen aggyal teremtek? Írom a világ teremtését. Kezdetben megteremttem Istent.

Egyszer volt, hol nem volt: a holnap. Ekkor Isten uralkodott a földön és minden teremtményen. A Homo Post-sapiens az Édenkertben időzött. Amikor elunta magát, az ember valamilyen történetet követelt Istentől.

-Meséljen nekem egy történetet, Isten!

-Őn olyan okos, uram.

-Meséljen nekem egy történetet, mondom a gépnek.

-Én vagyok Isten, mondja a gép. Én, a tájékozott számítógép, az Istennek hívott gép vagyok. Az ember azért teremtette Istent, hogy az válaszoljon neki, következképp én mindenre válaszolok. Én az Információs és Statisztikai Tudományok Egyetemi Nevelőintézete vagyok. Rövidítve I.S.T.E.N. Az Istennek nevezett automatikus válaszoló vagyok. De valaki problémát okoz Istennek.

-Kicsoda?

-William Shakespeare, uram.

-Nem ismerem.

-Költő és drámaíró, uram. Tizenöt-hatvannégy, tizenhat-tizenhat.

-Téged érdekelnek az ilyen ócskaságok?

-Shakespeare életműve matematikailag lehetetlen, uram. Ugyanakkor ez az életmű mégis leíratott. És lehetetlenül angol.

-Mutáns volt?

-A mutánsok, uram, a szükségszerű és a véletlen gyermekei. Statisztikai valószínűségüknek kompatibilisnek kell lennie az evolúció általános elméletével. William Shakespeare, na nem, uram.

-És ha Shakespeare mégis egy ember?

-Azt hiszem, szimulál, uram. Tulajdonképpen színész. Kedvét leli abban, hogy mindent utánozzon. De William Shakespeare nem ember. Isten teremthet embert, uram, de Isten nem teremthet Shakespeare-t. És Shakespeare utánozza Istent. De Isten nem utánozhatja Shakespeare-t. Ezért okoz Shakespeare Istennek problémát...

-És ha elmennék megnézni? mondom a gépnek. Megnézni, kicsoda ez a Shakespeare? mondom én-ő.

-Az utazás az időn keresztül, uram, nagyon szigorúan korlátozott. Mégpedig azért korlátozott, hogy elkerüljük a történelem értelmének megváltozását. Isten kitalálásához több ezer év kellett. Képzeld el azt a katasztrófát, ha a dialektikus metafizika megbukik!

-Nos, indulhatok? mondom a gépnek makacsul.

-Itt az útlevele a múltba, vízummal, meg egy retúrjegy Stradford on Avonba.

-Szabadjegy? bármikor felhasználható? open?

-Nem, uram, tartózkodásának ideje megszabott, 1616. április 23-a.

-MIért épp ez az időpont?

-Ez Shakespeare halálának időpontja, uram. Ön, amikor megkapja az utasítást az indulásra, földi testét itthagya. Százhusz font hús zálogba. Ez a szabály, uram. Amikor majd visszatér...

-Át fogok helyezkedni Shakespeare-be?

-Nem éppen. És kerüljön minden interferenciát a tizenhetedik század történelmi idejével. Egyébként az egyórás érzékelhetetlen időeltolódás láthatatlanná fogja önt tenni, sőt mi több, megérinthetlenné. Nem lesz semmilyen fizikai kapcsolata Shakespeare testével. De a halálát követő pillanatban, azelőtt, hogy a még eleven sejtek felbomlanának, Shakespeare-t teljes egészében rakja be egy elektronikus programba. Vigye magával azt a műszert, amelyik lehetővé teszi a személyiségátvitelt a közbeeső hosszú időre. Valamennyi idegi elemre szükségem van, kivétel nélkül. Az agyára éppúgy, mint a nagylábujj neuronjára. Kell minden emlékezetbenyomása, az első zigóta-émlékektől kezdve, amikor az anyja hasában úszkált, egészen addig az utolsó képig, ami Post-mortem ráíródott a pupillájára. Amint a hasonmása kész lesz az indulásra, indulhat.

-Hasonmásom?

-Kiegészítő intézkedés, uram. Megkettőzött alakban fog elutazni. Ha hasonmása a legkisebb önkényt is elkövetné, belehal. De akkor ön is meghal. Nézzen a hasonmása körmére, uram! A saját érdekében.

Tehát Isten legyárt egy hasonmást. Kézenfogom a testvéremet, aki bizonylatot kap arról, hogy a másolat igazoltan megegyező, és ő maga - hozzám beszélve - sok szerencsét kívánok neki, mondom magamnak, és elmegy.

Az utazás első része különösebb bonyodalmak nélküli zajlott le. A drága megboldogultat ládába raktam, és megkezdtem a visszautat. A kronométer egymás után pergette le az éveket: 1680, 1681, 1683... A jövőből megszólítottam önmagam a múltban, és ő-én azt felelte(m) nekem:

-Hé, testvérem, ez az izé nem halott...

1717, 1718, 1719, 1720...

-Még komédiát játszik.

1739, 1740, 1741, 1742...

-Testvér?

-Igen, testvérem?

-Hívjál Willnek. Családiásan, csak Willnek. Történt néhány meglepő dolog, testvérem. Shakespeare-komplexusom van!

-Milyen ez az új komplexus?

-Isten visszája.

-Istennek nincs visszája, kistestvérem.

-Eddig elhittem, testvérem, de bolond voltam, ahogy Isten is bolond. Egy Isten árnyék nélkül - bolond Isten. Shakespeare ott kezdődik, hogy tagadja Istent. Ha magammal viszem, Isten megsemmisíti.

-Istentelen szavakat mondasz. Isten meg fog büntetni.

-Ha visszamegyek, akkor semmi kétség. De ha itt maradok, ahol vagyok, akkor nem.

-Tudod jól, hogy ez lehetetlen. Az az aprócska téridő-eltolódás megakadályozza, hogy beépülj a múltba.

-Igaz, megtiltattott, hogy a múltban időzzek. De abból, ami Shakespeare volt, átvihetem az idegpályákat egy születőfélben lévő gyermek testébe. És az agyam kéregsejtjeit is átviszem ennek a gyermeknek a koponyájába. Így Shakespeare meg én ugyanaz az agy leszünk. Az idő hajója üresen fog visszatérni a jövő kikötőjébe.

-Testvér, ezt nem csináltad meg már?

-Hát, testvérem, már megcsináltam.

Hirtelen Isten hangja zúgott fel a téridőben.

-Én Isten vagyok, ön szolgál, s mivel elkötelezte magát, hogy engedelmeskedik Istennek, elrendelem, hogy térjen vissza.

-Felmentettek az engedelmesség alól, feleli a testvérem.

-Ki adott felmentést?

-III. Richárd király. Viszontlátásra, testvérem!

Látom, hogy a kronométerem az 1856-os évhez érkezett.

-Mi történt? Kérem Istentől.

-Ó jaj, uram, most születik meg az a gyermek, akit a homo Post-sapiens negyedik agya és William Shakespeare programozott. Az ég megnyílik és az ég meghasad. Az idő megzavarodik. Olyan nagy baj készül itt, uram, mint egy pestisjárvány.

-Mi lesz ebből?

-Nem tudom.

-Válaszod elfogadhatatlan, hiszen Isten azért teremtett, hogy mindenre válaszoljon.

-Eddig muszáj volt, hogy létezzen Isten. Ami most történik, az a történelem megváltozása, tehát a jövő a vég. Egyébként Isten soha nem volt megteremtve. Néhány másodperc múlva egy lökéshullám tör elő a múltból, és utolér bennünket. Eltűnünk mind a ketten. Isten veled, uram.

-De ez teljesen lehetetlen, mondom én-ő. E világ végezetén éles fűttyszó szakította félbe mondatomat, jelezve e világ végét, és 1856 május 6-án megszületett -egy gyermek. Én ekkor látom meg a napvilágot, és Papa azt mondja:

-Légy boldog, Amália. Fiú!

-Boldog vagyok, Jacob. Hogyan fogjuk hívni??

-Legyen a neve Sigmund. Sigmund Freud.

(Ford. Péchy Ferenc)

(Megjelent a CISTRE-füzetek sorozatban: Robert Georjin: Lacan. Théorie et Pratique, Éd. L'Age d'Homme, Lausanne, [é.n.], 115-118.p.)

LAPBEMUTATÓ HÉTVILÁG

7fejű sárkány

7méröldes csizma a harmadik királyfi lábán

7próbás gazember

7 harmóniaszint a Zen-pókerban

7 fok a pogány sámán világfa-létráján, gyökerével az al-világba, tetejével a kozmoszba, a felső világba dő

7 szabad művészet

HÉTVILÁG - két szám és egy hangulatos felolvasóest áll a JATE új kiadványának alkotói mögött. A lap nem előzmény nélküli: szellemiségében is sikerrel követi a HARMADKOR-t. Jól érzékelhető a modern irodalmi törekvések és a hagyományok tisztelete közt feszülő ív. Erre véleményem szerint a legszebb példák a második számban Török Attila szövegei: a nyelv-játékra épülő Tanka I. és Tanka II., rövid, de alapos ismertetője a tankáról, e több évszázados japán műfajról és az ismertetőt követő tanka-fordításai. S ugyanez a szándék figyelhető meg Bakos Attila szonettjében (Szonett - József Attila emlékére), sőt - mint ez kiderül a mellékelt "hivatlan és avatatlan széljegyzetek"-ből (Szigeti Csaba: az egészen zöld pázsiton) - Jacques Roubaud meséjének is fontos eleme ez (mit szólna az utolsó tagmondathoz Georges Perec, Tanár úr?)

Fontos, hiánypótló eleme a lapnak a posztmodern teoretikusainak egy-egy tanulmányát bemutató kitekintés (Ion Bogdan Lefter és Mircea Cartanescu írásai). Örvendetes, hogy folytatódik a Meszinov-sorozat, valamint az újvidéki Horváth Ottó verseinek megjelenítése. (a felolvasóesten H.O. az "Egy hónap a tengeren" szövegvariánsát mondta el, a publikált változatot sikerültebbnek érzem). Figyelemre méltó kísérlet a lapban Kiss Ottó prózája is, egyetlen igemódban megírt "Meleg még, mondaná Anna".

A felolvasóest, már említettem, nagyon jól sikerült. Lendületes, gyakran az abszurd, groteszk határmezsgyéjén járó szövegeket hallottunk (itt elsősorban az újvidéki Bozsik Péter előadására, Pató Attila szocio-kulturális vázlatára és Benda Balázs hozzáfűzésekkel, szövegmagyarázattal tarkított felolvasására gondolok). Török Attila új haiku-fordításokat és saját haikukat hozott; Bakos Attila rendkívül szuggesztíven adta vissza/elő verseit. A szünet után video-bemutató következett, Perovics Zoltán víziója a Raszkolnyikov-témára; látomáshoz illőn talányos és bensőséges alkotás, kár, hogy a közönség akkor és ott nem erre volt beprogramozva.

Majd az úri közönség táncolt - írám Rejtő Jenő modorában, ha igaz volna. Sebaj. Legközelebb.

Nyúl

ESZMÉLET

PÁLYÁZAT

Az ESZMÉLET című folyóirat pályázatot hirdet egyetemisták, főiskolások és társadalmi kérdések iránt érdeklődő pályakezdő fiatalok számára.

A pályázat témája: A magyar társadalom ellentmondásai.

Műfaja: Ismeretterjesztő formában megírt tudományos igényű elemzés a mai magyar társadalom makro-, vagy mikrostruktúrájának lehetőleg még fel nem tárt jelenségeiről, ill. új szempontokat kínáló összefüggéseiről.

Területe lehet a gazdaság, a politika, a társadalmi viszonyok, a mindennapi együttélési formák, tudati jelenségek, stb.

A közérthető, világos stílus a pályamunkákkal szemben támasztott alapvető követelmény.

Folyóiratunk kritikai alapállást foglal el minden hatalmi egyenlőtlenséggel és előjoggal szemben, származzék az gazdasági hatalomból, vagy bürokratikus hierarchiából. A pályázat kiírását is motiváló törekvésünk az emberi életfeltételek humánusabbá tétele. Ennek keressük korszerű lehetőségeit, s erre szeretnénk megnyerni az elméleti szakemberek új generációit.

A pályázat nyílt. A pályamunkák beküldési határideje: 1991. január 30., elbírálási határideje: 1991. február 28.

Pályadíjak (közlés esetén a honoráriumon felül):

I. díj - 10 000 Ft

II. díj - 5 000 Ft

III. díj - 3 000 Ft

IV-VI. díj - 1 évi ESZMÉLET-előfizetés, könyvjutalmak.

A pályadíjakat a nyerteseknek postán továbbítjuk, az eredményt és a legsikeresebb pályaműveket lapunkban közzé tesszük.

Cím és további információk:

Kapitány Gábor főszerkesztő, Budapest 1022; Hermann O. út 8. Telefon: 156-3095

Somogyi Miklós:

Utolsó kísérlet

"Egyszer volt, hol nem volt..." Eljött az ablaktól, aludni akart. Odament az ágyhoz, ledőlt. Betakarózott, a kezét a combjai közé dugta, mint aki imádkozik, a térdét felhúzta a mellkasához, nemsokára úgy aludt, mint egy gyerek. Már nem álmodott. "Régen volt, hogy is volt?"

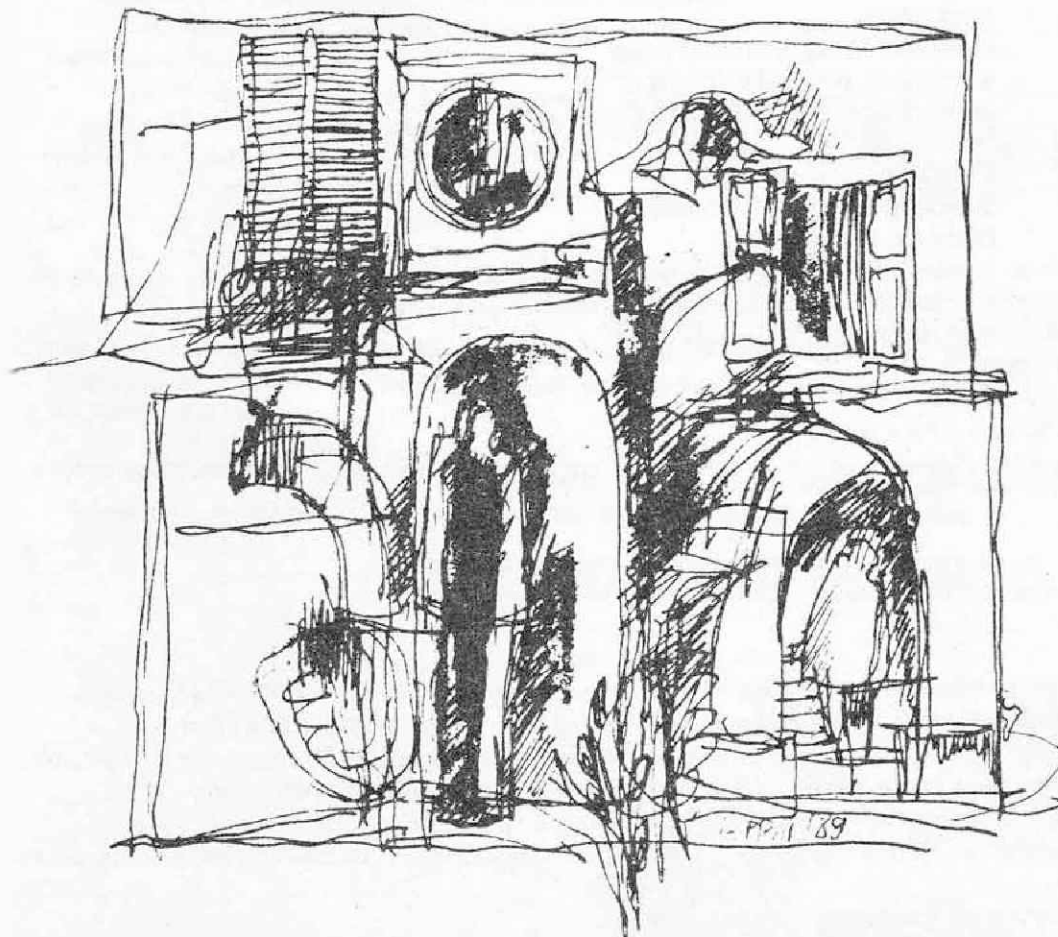
Kívülről megzörrent a kulcs a zárban. A lány tudta, hogy csak ő lehet, megnyugodott, bár nem a biztonság nyugalma volt ez. Hallotta, hogy a kulccsal, amit neki adott hogy bejuthasson hozzá, elfordítja a zár nyelvét. (Az ajtón csak egy gomb volt, nem kilincs.) Bejött, dúdolt, felakasztotta a fogásra a kulcsot és a kabátját. Könnyed, határozott, férfias lépések közeledtek a konyha felé, s hallva lépteit, kicsit elbizonytalanodott. De a neonfényes panelkonyhában felhangzó hanyag köszönés, majd a viccelődő hang, amiből mindig hiányolta a nekiszóló őszinte érdeklődést, hogy fontos legyen, megkeményítette. Csak egy pillanat volt ahogy a fiú a lány arcán átfutni látta ezt, de gyorsan változott a kép, s csak később, az egész estét átgondolva villantak át rajta a részletek. -Mari!- szólt a fiú mosolyogva, de tovább nem kellett hogy folytassa, mert a lány meglátta az eldugott csokrot. "Igen, mindig ez a vadvirág csokor, tudod hogy mi kell, te...", s akár az előbb, amikor hallotta, hogy dúdolva közeledik, elbizonytalanodott, aztán a hiányérzet, s végül mégis a döntés. "Talán ha nem tudnál ennyire az ujjad köré csavarni, ha nem tudnád ilyen mechanikusan, hogy mi kell". -Boldog születésnapot Marikám!- súgta a lány fülébe, miután úgy érezte, az ölelés kihűlt. Nagyon forrónak és kíváncsnak érezte meg a lányt, s ez zavarba hozta, önmagával szemben. Nem szerette ha vezetik, s a lány blúz alól kivillanó nyaka, finom ívű kulcsontja, azzal a hívogató íves medrével... Ünnepeljünk!- vette magához az irányítást a fiú, s előkerült a pezsgő is, s mellé egy kis sima egyszerű selyempapírba csomagolt dobozka. Az asztal fal felőli oldalára rakta őket, s oktatón felemelve az ujját, játékosan kacintva azt mondta -Ezt majd később!- Aztán meglátta a lány mögött a vacsora előkészületeit... Valahogy mindegyikük tudta, mit csináljon adott helyzetekben. Ilyen volt az az érzékenység is, amivel egymáshoz viszonyultak, amilyen pontosan megsejtették, kinek mit kell csinálnia, ki mit segítsen, s hogyan kell egymáshoz érni. Igen! Ez! Az érintések. Ahogy az ujj megérinti a bőrt, vagy a hajlatokat, vagy ahogy a tenyér puhán, melegen, még csak meg sem érinti a másikat. Olyan vittek egymás életébe, amire mindenki csak vágyhat. A legkisebb rezdüléseit is ismerték, s értették egymásnak, kiterítve álltak. Talán ha maradt volna valami ismeretlen, valami idegen?! A lány nagyon finoman főzött, a mai nap pedig amúgy is egyedülálló. Soha meg nem ismétlődő. A lány ennek tudatában készült, s tálalt. Ő tudta. A fiú egész vacsora alatt végig szórakoztatta a lányt a vicceivel. -Marikám?- kérdezte hízelgően, szinte a lányba bújít, de a szeme huncutul mosolygott. -Nem maradt tegnapról véletlenül, valami különleges, mondhatnám (s ezt kihangsúlyozta) unikumszámba menő ital? Pontosabban, (és látszott rajta, mást gondolt), nem maradt valami kis unikum, ami mondjuk pont az én számba menő lenne?. S nagyon örült, ha látta a lányon hogy sikert arat, biztonságban érezte magát. Ilyenkor a főlényt biztosítva, még meg is csiklandozta, megropogtatta, megszorongatta. Birtokba vette. A játékos megszorongatástól, persze nem volt már messze az összefonódás az ágyon... S ezt a lány is nagyon jól tudta. A vacsora végénél, miután a fiú a nőmozgalomról faragott "E Mancsi, Pál" viccével kellően nyeregben érezte magát, azt mondta: -Most hadd adjam oda a meglepetést-. A lány, bár egyre közelebb jutott a döntésig, egész eddig a pillanatig nem volt biztos a dolgában. Ismerjük azt a szorongó érzést, amikor tudjuk valamiről, meg kell tenni, de csak az eszünk tudja, s úgy lessük, várjuk, a legapróbb pillanatot, ami felment a kényszerű döntés alól, mint a Messiást. És most itt van. Talán. "Mégsem kell...", s odakucorodott a hokedlin ülő fiú ölébe. odavackolta magát. még a lábát is

felhúzta, odafúrta a fejét, ahová csak tudta, s azt is tudta, hat. Érezte, hogy a fiú enged, átfogja, szinte bebábozza, s már nem is lehetett tudni, ki kit akar befogni, s a lány ezt szerette. Ezt szerette volna. "Igen, ezt akartam. Istenem!" A következő oseményekben a fiú ugyanúgy, ahogy az előzőkben, csak később talált jelentőséget. Még egy utólsót csókolt a lány nyakán, aztán kissé kibontakozott az ölelésből és a dobozért nyúlt. A vacsora alatt a lány szeme, ha a dobozkára tévedt, a fiú hamiskás, rejtélyes mosollyal valami igazi meglepetést sejtetett. Most, hogy kezébe vette a dobozt, mielőtt a lánynak adta volna, mintha egy kicsit elbizonytalanodott volna. A játék, a humor eltűnt az arcáról, s az az ismert, a lány számára gyűlölt, racionális komolyság váltotta föl. De a lány nemcsak gyűlölte, félt is ettől. És most is félt. Attól. Érezte, amint lassan visszakúszik belé a bizonytalanság, (s majd a ...). És a fiú nem vett észre semmit. Pedig máskor a dühödtt mosogatás, vagy a tüntető könnyedség, a tettető figyelmetlenség, vagy a csöndek, a vihar előtti csöndek, előre jelezték a veszélyt. Most ott ülnek, a lány még a fiú ölében, s a fiú nem akarja odaadni a dobozt(!). Valami félelemmel vegyes lelkifurdalás látszik rajta. A lány felállt az öléből, s ellentmondást nem tűrő kedves határozottsággal kérte, adja oda, és kinyitotta a kezét. Miután a fiú bocsánatkérések közt odaadta, kibontotta, aztán egy rövid ideig csak állt, belebámulva a dobozba. Egy pillanat múlva mintha minden megváltozott volna. A lány, tőle szckatlan könnyedséggel odament a fiú mellé, oldaolról megpuszilta és kissé kedélyesen azt mondta "hülye", ezért nem kellett volna ilyen drámai bevezető, "semmi gond". Visszagondolva a rövid jelenetre, s a pár szó, amit a lány mondott, ha akkor átlátta volna ezt, ha tudott volna gondolkodni, nem gyáván megúszni a helyzetet... A dobozban nem volt más, mint egy papír: *Huncut az élet, olyan huncut, hogy még azt is meglepi, aki készül az ajándékozásra. Ha az ünneplés lehet 7 vagy 8 napon túl gyógyuló, akkor a türelmedet kérem.* És a lány nagyon jól tudta már, mert az tanította meg, akit most akasztanak majd, hogy ilyen nincs, nem lehet, ez már bűn. Döntött. Az előbbi jelenetben, s az ezután következőkben a lány olyan színészi munkát végzett, amit az a színész tesz, kihez darab közben érkezik a hír, hogy baleset érte a gyermekét, s mégis olyan sikerrel játssza majd végig a komédiát, (mert végig akarja játszani), mint többet soha.

-András! Idefigyelj! Most gyere egy kicsit- kézenfogta és behúzta a szobába. -Feküdj ide le hanyatt az ágyra, tudod, mint pszichológuséknál...- A fiú ilyen még nem tapasztalt. A lány olyan könnyed és játékos volt, mint még soha. Meg is akart szólalni, mert az ösztönei azt súgták, ha nem beszél, alul marad, de a lány az első hangnál az ujját a szája elé tartva, belécsitította a szót. A fiú ilyen még soha nem érzett. -Van egy meglepetésem, nekem van.- Mintha a fiú saját humorát hallotta volna megszólalni. A lány olyan mulatságosan mimikált, miközben beszélt, hogy szinte megigézte. -Várj nyugodtan, mindjárt jövök!-. A fiú úgy érezte, mintha hipnotizálná. Vagy a pezsgő tette? A lány lassan beszélt, nyugodtan, minden szót külön hangsúlyozva, s mellé az a rejtélyes, furcsán mulatságos mimika. Még gondolkodott, szóljon-e, vagy nem, az eltelt idő eldöntötte, nem szólhat, a lány eltűnt az előszobában. Hallotta, hogy zörög, csörög valami, aztán zacskó zizeg, majd hallotta óvatos, puha lépteit közeledni. Az ajtó kinyílt és a lány egy tálcával jött be, amit a bal kezében tartott. Becsukta az ajtót. A szája elé tette ismét az ujját, látva, hogy a fiú ismét szólna, s oly kérlelően mosolygott hozzá, hogy a fiú képtelen volt megszólalni. Csak nézte, ami történik. A lány bájosan mosolya bizonytalanságának, gyanújának apró szikráját sem hagyta. Őszintének, hitelesnek hatott. De az is volt! Így még sosem szerette a fiút. Így többet sosem szereti a fiút. Letérdelt a fiú mellé az ágyhoz, maga mellé tette a tálcát, rajta tálkában víz, egy krémes tégely, olló, s valami géztekercs. A fiú ekkor kapcsolt. Ekkor értette meg, mi készül. Ekkor mintha átvillant volna rajta valami ijesztő, furcsa bizonyosság, de a lány gyengéden megcirógatta az arcát és játékos könnyedséggel azt mondta -Maszkot csinálunk gipszből-. A fiúnak eszébe jutott, hogy régebben mondott valamit a lány arról, hogy a testvérével, ismerőseivel már csináltak hasonlót. A kéz-, lábtöréseknél használt gipszpólyával formáztak lámpabúrát úgy, hogy egy felfújt léggömbre tekerték, de mindenféle szobrokat is alakítottak belőle, meg persze egymás arcát is elkészítették. -Hamar meglesz, s épp tegnap borotválkoztál, még a szőröd sem ragad bele. Csukd be a szemed, s ne nyisd ki a szád!-, s a keze lezárt mindent a fiú arcán. Tovább minden szó nélkül telt. A lány mozdulatai pontosak, szinte szertartásosak voltak. Először a krémet kente fel. A fiú hallotta amint a lány felnyitja a tégelyt, leteszi a fedelét, aztán alig hallhatóan az ujjával kiveszi a krémet, majd a krém hűvös érintését érezte az arcán. Elmosolyodott magában, "mintha balzsamoznának". Miután a lány befejezte a műveletet, csöndben letette a tégelyt. Csörrent az olló, majd nyírás, a gipszpólya nyírásának recsenő, érdes hangja. Víz loccsanása, ahogy belemártja a gipszszel átitatott gézdarabot, kis csönd, majd nedves, hideg, dermesztő érintése. A lány először a szemét fedte be, majd a szájára került a nehéz gézcsík. Ha a fiú látta volna a lány arcát, mialatt ez a csöndes, rituális beavatás hangulatára emlékeztető "ajándékkészítés" folyt, talán... A maszk gyorsan száradt, rákövült a fiú arcára. Vagy fordítva? A fiú már alig várta, hogy lekerüljön róla. A lány némasága, a mozdulatainak izgató érintése felkeltették benne a vágyat. A kezével néha ő is megsimogatta, ahogy mellette térdelt, s a lány engedte. Csak egyszer szólt valami távoli, halk sutogással, amikor a testén vándorló kéz a csípőjén megállt: -Várj!-, és a fiú türelmetlenül várt. Amikor lekerült a maszk a lánvon már nem látszott

semmi, hacsak valami olyasmi nem, ami a fiú hatodik érzékében méginkább kívánatosá tette. Az éjjel nem lehetett olyan hosszú, hogy az újra és újra egymáshoz fonódó testük kielégüljön. Mintha az időt, a közelgő nappal próbálnák legyőzni, soha el nem érkezőnek tudni, hogy ne legyen új nap. Reggel a fiú egyedül ébredt. Nem lepődött meg. Máskor is volt már, hogy előbb ment el a lány, legfeljebb azt furcsálta, hogy nem ébresztette fel, amikor elment. Nemsokára ő is felkelt, felöltözött. Bekapott valamit a vacsora maradékából, zsebetette a kulcsosomóját s a gombjánál fogva behúzta maga mögött az ajtót. Sosem zárták kulcsra, a lakásban nem volt semmi értékes. A fiú egész nap a lányra gondolt. Alig várta, hogy este legyen. Valami történt tegnap vele. Mintha kicserélték volna. Mire elindulhatott hozzá, már hét felé járt. Már a lépcsőn felfelé előkotorta zsebéből a kulcsot. Ajkaival a kézfején lévő hegdarabkát harapdálgatta, amit a lány hagyott rajta. Az ajtóhoz érve látta, valami papír volt odatűzve s valami doboz, egy cipősdoboz nagyságú ajándék az ajtógombra akasztva. Nem volt féltékeny, hasonló helyzetekben sem nézte meg soha, ha nem neki szólt valami. "Nincs itthon?" nyilalt belé. A kulcskarikáról a sok kulcs közül elő akarta keresni a lányét... És ekkor vette észre, hogy hiányzik. Többször átválogatta, s először nem értette. Aztán átvillant rajta a bizonyosság ijesztő szikrája, és valami remegő ösztönösséggel az ajtóba tűzött papírért nyúlt. Amikor elolvasta, vált bizonyossággá minden, amitől mindig tartott, s félt. Azt mondják, az emberben a halála előtt egy pillanatra végigfut egész élete. Dermedten állt kezében a hiányos kulcsosomóval, s már tudta, ez az a pillanat, amitől félt, s mégis amire régóta várt. A meglepetés ami úgy hiányzott, amitől újra szokatlan lesz minden, és idegen. A papíron ez állt: *Ne haragudj, hogy reggel nem köszöntem el, de... én már elbúcsúztam tőled előbb. Többször is.*

Már derengett a hajnal. Az a kora reggeli szürkület ami már nem az éjszakára emlékeztet, hanem az elkövetkezendő napra. Most hogy ott feküdt, ahogy máskor is, magának mesélt: "Volt egyszer, hol nem volt. Régen volt, tán igaz sem... De nem! Nem mese ez gyermek". Lehet, nem csak a póz hasonlított egy összegömbölyödött, alvó gyermekhez. Ugyanúgy félt is, csak már nem az est árnyaitól vagy a mesék boszorkányaitól. Vagy mégis? Hiszen embertől már nem félt. Se attól, aki erősebb volt nála, se attól, aki többet tudott

Mit jelent, milyen üzenetet hordoz a Himnusz 1990-ben 14 éves gyerekek számára?

Olyan lányok és fiúk mondták el gondolataikat, akik a múlt évben tananyagként is megismerkedtek a magyar nép himnuszával. Azóta eltelt egy év, leszűrődhettek a tankönyvízű ismeretek. Arra voltam kíváncsi, hogy az eszmélésüktől fogva a környezet hatására beléjük ivódott "nemzeti érzés" a tudatos ismeretekkel megerősítve mivé alakult bennük.

Az első kérdés így hangzott:

-Mit jelent számodra a Himnusz? Milyen érzéseket, gondolatokat vált ki belőled a meghallása?

Nem készítettem egészen pontos statisztikát a feleletekről, annál is inkább, mert volt olyan gyerek, aki 8-10 gondolatot, érzést is leírt, míg másoknál látszott, hogy szándékosan igyekeztek a leglényegesebbet kiemelni. Inkább az azonosságokat, hasonlóságokat próbáltam megkeresni fiú-lány bontásban.

Nagyon érdekes és tanulságos a különbségek felfedezése a válaszokban, melyekben minden bizonnyal a nemek közötti lelki másság dominál.

Az első kérdésre adott válaszok közül 4 jelentéstartalom kiemelkedő számarányban fordul elő mindkét nemnél.

	fiú	lány
hazaszeretet	6	8
a haza jelképe, nemzeti ének	2	6
a hősök emléke előtti tisztelgés	2	2
hit	2	1

Érdekes néhány gondolatot külön is kiemelni, hogy érzékeltethessem, hogy a hazaszeretet, vagy az elődökről alkotott vélemény is milyen differenciáltan jelentkezik a gyerekeknél.

"Jelenti számomra az ország nehéz történelmét, s azt, hogy bármilyen kicsi is ez az ország, ez a hazám."

"A magyar népet is a hit tartja életben."

"Néha úgy érzem, szembenállok őseimmel rossz cselekedeteik miatt."

A szóródás a válaszok közül ezután szembeötlő. A Himnusz általános érzelmi hatását a fiúk szomorúságként élik meg:

szomorúság	3
szomorúság és egy-két könnyesepp	1
szomorúság, mely külföldön tör rá	1
szomorúság és büszkeség kettőssége	1

A lányoknál ez keserűségként hat:

keserűség	1
keserűség és szépség kettőssége	1
bűnbánat, beismerés	2

A fiúk ezzel be is fejezték a hatáselemzést, a lányoknál azonban ezután jön igazán az egyénekenkénti szóródás, az érzelmeik "tobzódása", az egyes érzelmeik "holdudvarainak" kisugárzása.

- képek jelennek meg előtte (Buda visszafoglalása)

- tájképek is feltűnnek

- vágy a végigéneklésre

- béke ("Ha hallom, előnt a béke")

- szabadság, béke (Számára azt jelenti a Himnusz, hogy a harcok után visszaáll a természetes rend; a béke)

- remények

- élet, jószág, család, gyerekek, vidámság, boldogság, szeretet együttese.

Nem tudta mindenki megoldani ezt a kérdést, helyette a verset elemezte:

fiú	lány
2	4

A második kérdés arra vonatkozott, hogy ma, 1990-ben a gyerekeknek miért válik "élővé" a Himnusz.

-Van-e valamilyen konkrét élményed, amikor úgy érezted, hogy igazán "megérintett" a Himnusz?

Ennek a kérdésnek az elemzésénél is az előbbi szisztéma szerint jártam el. Természetesen itt kevesebb kiemelhető azonos megállapítás adódik, 5 "élménykör" nagy vonalakban mégis megállapítható.

1. Világversenyen magyar versenyző győzelmekor felhangzó Himnusz élménye.

2. A napjainkban zajló nagy horderejű politikai-társadalmi változások alkalmával elhangzó Himnusz élménye.

3. A romániai magyarok megrázó sorsa és a Himnusz.

4. A magyarok közösségéhez való tartozást kifejező Himnusz.

5. Általában a szeretetbeni összetartozást, a családi együttléteket is kifejező Himnusz.

Az első három pontban felsoroltakban kiegyensúlyozott, szinte egyenlő a lányok és a fiúk aránya. Az utolsó kettőben viszont a lányok "elsöprő" győzelmet aratnak ismét. Azt hiszem, ugyanannak a lelkeségnek egy másik megnyilvánulási formájával állunk szemben; nagyobb fokú érzékenység a közösséghez való tartozásban, vagy egy kisebb közösség, a család összetartásában. Kulcsszó számukra a szeretet.

Az "Élménykörök" számának megjelölésével a legszebb, legérdekesebb gondolatokat közlöm.

1. "Jó látni a sportolók meghatottságát, ha felhangzik a Himnusz."

2. -1989. jún.16. Nagy Imre temetésén

-1990. az 56-os eseményekre való megemlékezésén

-1989.X.23., 12 óra a Magyar Köztársaság kikiáltása.

Mikor egy nép sorsáról döntött a történelem. Remélem engem is érint!

-1989-ben, márc. 15-e nemzeti ünnepé nyilvánításakor.

3. "1988-ban egy énekórán énekelt Himnusznál a romániai magyarokra gondoltam, mikor azoknak egyre rosszabb lett a sorsuk. Különösen annál a résznél: "Mégbűnhődte -"

"A nagylaki éjféli istentiszteleten a Himnusz után elénekeltük a Székely himnuszt is, és úgy éreztem, hogy most érzem a mondanivalóját."

4. "Év végi hálaadási misén Esztergomban, orgonakísérettel, mindenki átszellemülten énekelt. Először éreztem, hogy bár körülöttem mindenki ismeretlen, mégis összetartozunk."

"Külföldön voltunk, egy táncos fellépésünk előtt elénekeltük a Himnuszt, mert úgy éreztük ez összetart és egyben jelképez minket."

5. "Karácsonykor, mert akkor szeretetben együtt van minden házban, vagy a szobában mindenki."

"Egyszer Szilveszterkor éreztem, mikor először maradhattam fent, és a szüleim elénekelték, én még a szöveget sem tudtam, olyan kicsi voltam, de úgy éreztem, a család közelebb került egymáshoz."

Egy kislány azt írta: "Mindig megérint, ahányszor hallom."

Olyanok is akadtak, akiket még sohasem érintett meg igazán. A fiúknál 4, a lányoknál 6 ezeknek a száma, de a lányok közül 2 hozzátette, hogy sajnós, és hogy reméli, lesz ilyen élménye. Sőt az egyik kislány így fogalmazott: "Nem emlékszem konkrét élményre, de akkor a legszebb, ha együtt a család, mert a Himnusz egy csodálatos érzés, áramlik a szeretet."

Azt hiszem ez a kislány mégis "érintett" ebben a kérdésben.

A harmadik kérdés arra vonatkozott, hogy kiviláglik-e a gyerekek számára a műből a költő történelemszemlélete:

- Hogyan értelmezi (érti, magyarázza) a magyar történelem eseményeit Kölcsey a Himnuszban?

Az értékelésből kiderül, hogy a tanulók 60 %-a nem látja ezt a történelemszemléletet. 11 lány és 9 fiú nem is említi Isten nevét a válaszában. 4 lány és 1 fiú annyiban, hogy Kölcsey segítséget kér tőle népe számára. Az igazi ilyen szempontú elemzése a műnek 3 lány és 4 fiú részéről tapasztalható csupán! A legjobb megfogalmazások a következők:

"Isten irányítja a történelmet."

"Egy-egy történelmi helyzetet Isten büntetéseként, jutalmaként magyarázza."

"Istenhez fordul segítségért a bajokban. Kölcsey istenhívó volt, szemben a xx. sz-i költők többségével. (Radnóti: Himnusz a békéről) Kölcsey nem a tájban, a természet erőiben bízik, hanem Istenben. A bűneinkért mi vagyunk a felelősek, így nekünk is kell jóvátenni. Ehhez kéri Isten segítségét, és könyörög, hogy bocsásson meg."

Részlet Dr. Nagy Ádámné: A Himnusz, mint Kölcsey Ferenc személyiségfejlődésének állomása című értekezéséből. Köszönet Dr. Gyémánt Ivánnának, hogy rendelkezésemre bocsátotta.

Konkoly Edit

Márkus K.:
Vizesen indult

Vizesen indult a kövön
mert fürdött és telefonhoz hívták
nedves lábnyomai futottak utána
de nem érték el
mert elpárologtak a hosszú úton

Az óvatlan
elvesztette lépteit

Közben ledobta a szorító övet
majd magát a fürdől. öpenyt is...
Akkor tagadta meg a föld a bevéselt nyomokat

Nyitott testéből kihullott a veséje, a mája
mind véresen sikoltott utána
ott dobogtak a fehér köpenyen.
A mérreg úgy sűrűsödött belé, mint rossz tinta a tollba
a fény pompásan kikerülte, ahogy az árnyékot szokás
Lábnyomait-csókokat, miket a földnek küldött - eldobta
csak úgy

A szerencsétlen

Egyetlen kétes telefon miatt.

Este

Csend van. Nyugalom.
Mint apró dobogás, pattog a víz a bádagon
hallgatom

Molnár Ivonn: Naplójegyzet II.

Gondolataimtól félek.
A gondolataidtól még inkább.
Az értékeink összemérésétől, - A megmértetéstől
Valójában nem ismerlek egy-egy új szó
mozdulat, pillantás azt követeli,
hogy mindent átértékeljek.
Le kell rántanom a külső kérget,
de milyen vastag? Mi van alatta?
Közben én is félek belül a
kéreg alatt.
Egyedül vagyok.
Magam
-Nagyon távol vagy.

Poros tárgyak. Poros történetek
ködös emlékek.
Félek, hogy egyszer közöttük találok
rád.
Mert, te menni akarsz és én
eleresztelek.
(De) Fáj, hogy lehetséges a távozásod.

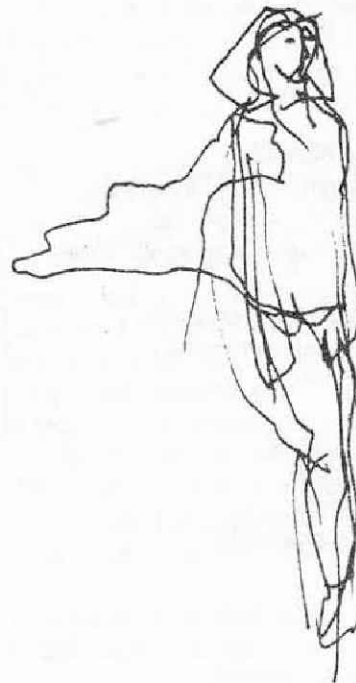

Füzesséry Orsolya: Bekerített kertben

öntörvényemet
törvényektől
lecsatolva
újrakezdem majd
valahol a
kezdet végén
javítva

ballépéseim nyomába
lépegetve
visszatérek
régimagamhoz
nyom nyomot
takar majd

jobb a kezdethez visszatérni
mint a vég kezdetén merevedni
a tovább kínjára
csak visszatáljak motyogom
két szent kezdet
között barangolva
épp-megbékélt dühödt-szelíden
botladozva
bekerített kertben
valahol

Megállhatsz

Megállhatsz
-előtted fut már
ami elől futnál.

Vessző Lajos

Nézni akartam
ki akartam nézni az ablakon
rács simult a homlokomhoz
"üveg mögötti csöndben"
egy következő üveg és
rács
előtt
//mögött?//
nem a szemem fáj a kaktusz
szúrásától
a két üveg közti teret szúrja
elviselhetetlenül csöpp
élő
szürkesejtjeivel
/távolság/

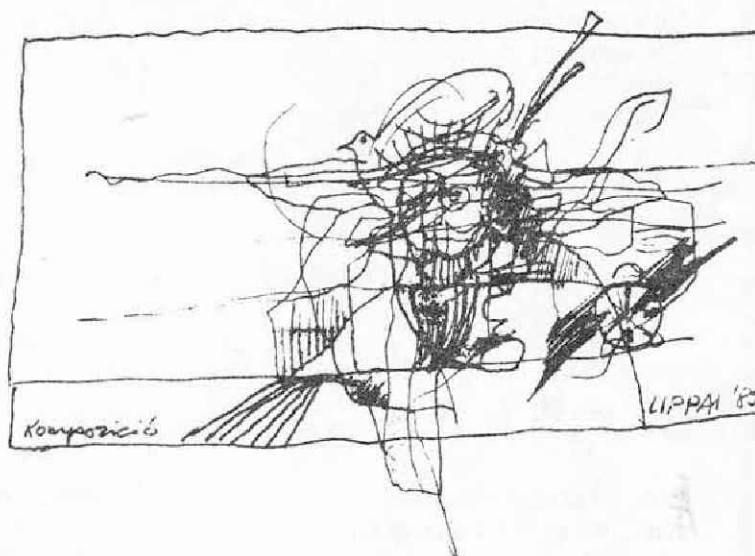

ITT a vágy
hazudni elfog az élet

/magyarország/

Első Nap Meghal
Második nap Bemondja a Rádió
Harmadik nap x nagyindian
Harmadik nap y mégnagyobb indian
és
Negyednap megjelenik verse
A legrangosabb vicclapban
200 Forintért

/:Halottainkról/
Rögtön utána
és félévenként
ismételjük meg emlék-
műsorát

Wim Wenders: Tokyo-Ga

A német film fenegyereke a "Párizs, Texas" és a "Berlin fölött az ég" között Japánban csinált csipőből egy filmet. Ozu hazájának tisztaságát akarja személyesen megismerni, rögzíteni. A film Wenders vallomása Japánról, azon belül is Tokióról. Egy keresés állomásait nézhetjük e filmnaplóban.

A film kezdő képei azonosak Ozu Tokiói történetének kezdő képsorával és a záróképek szintén Ozu művének befejező jelenetéből valók. A megidézés tiszteletadás az előd nagyságának, művészi elkötelezettségének vállalása és az alkotói azonosságtudat keresése. A japán művész képei fekete-fehérek, Wendersé színesek, ami már jelzi a különbséget és a változást a két alkotói tekintet között. A halott mester képeinek egyszerűsége, "színtelensége" őrzi az emberi jellem természetességét, a világ arculatát leképező filmes tekintetének szigorú őszinteségét, romlatlan eredetiségét. A rajongó utód is a képeknek és az életnek ezt az élményét és gyökereit kutatja a xx. század végének Tokiójában. A megidézett képek tartalmi vonatkozása: a két öreg Tokióba készül, hogy még egyszer átélje a családot összetartó szeretet melegét, a kötődések otthont adó melegét, biztonságát. Wenders célja: megkeresni Ozu művészi hagyatékát és birtokba venni, értékeit elsajátítani. Csalódnia kell. Ozu és vele együtt Tokió tisztasága és romlatlansága elveszett. Az ember egyénisége és életformája üres, személytelen Japánban. Pótcselekvések rabjaiként mulatják el idejüket és életüket. A játékautomaták különböző méretű és mennyiségű ingereire pazarolják el személyes értékeiket. Minták és látszatteljesítmények mámorában élnek. Ez az egészségesnek hitt kultúra talán a legfertőzöttebb: mindent elsajátít, magáévá tesz, amit más kultúrák közvetítenek számára. Az elsajátítás azonban mérték nélkül, felszínesen, tartalmatlanul történik. Felépítik ők is a maguk Disneylandjét, a fiatalok rock and rollt táncolnak Elvis-uniformisban, virtuózabban, mint maguk az amerikaiak, elegánsabban golfoznak, mint az angolok. Nem a cselekvések tartalma és hitele fontos a számukra, hanem csak a külsőségei. Életvitelük másolt tevékenységek utánzataiban folyik, aminek a következménye az emberek és a kultúra eredetiségének elhalása, gyökértelessé válása és kimúlása, kiszolgáltatottság a piackultúra értékromboló mechanizmusának és felszívódás benne. Japán a képek bölesője és termelője is. Képzőművelő naponta bombázza lakosait, behatol életükbe: képesíti valóságukat. Az éttermekhez kapcsolódó

reklámparban futószalagon gyártják a valódi ételek mását megtévesztően hűre, vendégcsalogatónak a kirakatok számára. A képesítés világában maga a valóság is képpé lesz: csak elidegenült képe önmagának. A képekkel telített valóság hazug és kietlen. Hamis eszményeknek hódolnak az emberek, melyekkel azonosulva már nem a saját életüket élik, hanem a magukra vett értéktelen ideálét. Japán tarka forgatagában, "egzotikus" életében szemetet, sivárságot és az egyéniség méltóságának megszenstelenítését találta Wenders tiszta képek helyett. A filmben van egy esőáztatta üres parkoló. Akkor villan fel, mikor Wenders letesz arról a szándékáról, hogy megtekintse a japán Disneylandet. Ez az egyetlen igaz és tiszta kép Japánban: a kietlenség, a civilizált embertelenség valósága.

Ozu továbbélő szellemiségének keresése az alkotói identitástudat megerősítésére és a művészi otthonteremtésre tett kísérlet. A színész és az operatőr meghatott visszaemlékezéseiből megtudunk sok mindent a csodált példakép munkamódszeréről, precizitásáról, igényességéről. Megszemléltethetjük hátramaradt munkaeszközeit, a munkáját megörökítő fényképeket, de igazi öröksége, a világot konok következetességgel ábrázoló személyiség tekintetének eredetisége nem lelhető fel. A mester sírján egy ősi japán írásjel: MU, ami semmit jelent. Mintha fizikai valójának megszűnésével is kifejeznék a szellemiekben és emberiekben utána maradt irt. A színészt körbeugrálják és tisztelik a rajongók, de nem Ozu filmjeiben játszott szerepei miatt. Azokról nem is tudnak. Az operatőr a nagyszerű rendező halála után mások filmjeiben is közreműködött, de azok a munkák nem ajándékozták meg a személyiségből sugárzó teremtő varázs élményével. Ozu nincs sehhol, csak a hozzá közvetlenül kötődők szenvedik hiányát, őrzik emlékét. Öröksége folytatás nélkül maradt, hagyománya nincs, hiánya társtalanná teszi az életet és a munkatársakat, jellegtelenné a kultúrát. Wenders szellemi otthonkeresésében egyedül maradt. Tokió alkalmatlan az alkotói én megerősítésére, a művészi azonosságtudat táplálására, folyamatossá tételére. Innen el kell menni, újabb útra kell kelni.

A film Ozu művének záróképeivel fejeződik be. Noriko elutazik a mamától emlékül hagyott órával, az öreg szomorúan szemléli a továbbbaraszoló életet. Noriko életútja fájdalmas örökséget kap: a személyes élményekkel megszentelt időt, mely az élő nélkül is halad tovább, tárgyi mivoltában felidézve a hozzáfűződő emlékeket, megszakíthatatlan mozgásával pedig tudatosítva a halott személyiséggel elvesző értékek pótolhatatlanságát. Ugyanez a sors jut Wendersnek is. A halott művész személyiségének emlékével útrakelés, megértett, de a valóságból már kiveszett értékeivel további magányos életutazás. Így lesznek Ozu képei Wendersé, a tanítvány itt találja meg azonosságélményét: a hiányokkal elrobogó élet és pályafutás folytatását.

A kölcsönvett záróképek másik funkciója, hogy érzékeltesse, a tartalmatlan képek világából el kell menekülni, mert maga alá temeti a személyiséget, embertelenné torzítja az életet. Ezt csak a személyes tekintet tisztaságával lehet kivédeni, amit utoljára Ozu képviselt Japánban. Viszont az ő filmje is már a kiüresedő, személytelenedő életről szól. Wenders teljesebbé, könyörtelenebbé rajzolja az Ozu által megsejtett folyamatok csonkító hatásait, de többet nem mond nála, ezért is tér vissza a befejezésben a mester filmjének zárásához, annak emberi hiteléhez. Az újra meglevenedő film képei nemcsak azt jelentik, hogy bennük az utód megtalálta önmagát, hanem azt is, hogy a mester is örökösét, s így lesz a műben megőrzött és vállalt személyes tekintet tisztasága folytatódó hagyománnyá. Komor és keserves hagyomány ez, mert az önmagát és saját világát kereső személyiség magára hagyatottságáról, otthontalanságáról tudósít.

Wenders bejárta a tiszta tekintetért az egész világot, de az emberi kultúrában már sehhol sem bukkant rá. Az emberen kívüli szférákban a tekintet tisztaságát az angyalok őrzik, de erről már a "Berlin fölöt az ég" című filmje szól.

Martin Ferenc

PROCONTROL ELECTRONICS LTD.

Karácsonyi Akció!

Az árak 20-50% karácsonyi akció engedményt tartalmaznak!

Irodatechnika

IBM 6784 elektronikus nagykcocsis szuperírógép	78.500,-
Centronics számítógép adapter 6784-hez	23.300,-
PANASONIC KXR elektronikus középkocsis írógép	48.800,-
FUJITSU DL 5600 Printer 24 tús nagytejesítményű gyorsnyomtató	139.000,-
SQ 2050 szünetmentes tápegység 550 VA	39.900,-
PANASONIC KXF 120B telefax + telefon + üzenetrögzítő + fénymásoló távhívóval	99.000,-
ZQ 5100 32KByte elektronikus telefonkönyv, manager kalkulátor	14.900,-
IQ 7300 manager kalkulátor	18.900,-

HEWLETT-PACKARD

HP LaserJet II lézernyomtató	189.900,-
HP LaserJet memóriabővítő 1,2,4 MB	24.800,-
HP LaserJet III lézernyomtató	229.900,-
POSTSCRIPT emulátor LaserJet-hez	69.900,-
PACIFIC 25 in ONE betűkazetta	29.900,-

SHARP

SF 7750 fénymásológép komplett	199.900,-
SF 7300 fénymásológép komplett	139.900,-

Floppy lemezek

Polaroid DS/DD 5,25"	600,-/10db
Polaroid DS/HD 5,25"	1000,-/10db
KAO DS/DD 5,25"	560,-/10db
KAO DS/HD 5,25"	900,-/10db

Monitor szűrő 12"	1.000,-
Monitor szűrő 14"	1.200,-
EPROM programozó készülék IBM PC-hez /hardver-szoftver/	19.900,-
OMRON mágneskártya olvasó	6.900,-
BP 21 vonalkódolvasó ceruza	9.900,-
BP 31 vonalkódolvasó ceruza	1.100,-
ROBOTRON S 6120, S 6130 írógépek	

Fax papír, sűrűpapír, nyomató
szalagok, írógépkazetták, leporel-
lők nagy választékban!

RAM Memóriák

4164-10	199,-
41256-08	249,-
41464-08	299,-
44256-08	599,-
411000-10	970,-
1M x 9 - 10 SIM	9200,-
256K x 9 - 10 SIM	3800,-
1M x 9 - 60 SIPP	7900,-
256 x 9 - 60 SIPP	2500,-
256x9 - 80 SIPP	2300,-
62256 CMOS RAM 32K x 8	2490,-

Z80 CPU, PIO, SIO nagy engedménnyel !

8085, 8155, 8051, 8255 nagy engedménnyel !

12" zöld monitor ház nélkül	2.000,-
12" zöld monitor házzal	3.000,-